

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
KRIMINĀLTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

**IESLODZĪTO NODARBINĀTĪBAS ORGANIZĒŠANA
IESLODZĪJUMA VIETĀS**

MAĢISTRA DARBS

Autore: Linda Lāce

Studenta apliecības Nr.: 111142

Darba vadītāja: Dr .iur. Diāna Hamkova

RĪGA 2016

Anotācija

Ieslodzījuma vietā pavadītais laiks var atstāt negatīvu ietekmi uz ieslodzīto, tāpēc ir svarīgi, ieslodzījuma laikā veikt darbības, kas palīdzēs personai, iekļauties normālā dzīvē un integrēties sabiedrībā. Ieslodzīto darbam ir īpaša nozīme, lai ieslodzījuma laikā netiktu zaudētas esošās darba iemaņas, tiktu iegūta jauna pieredze un prasmes, ko pielietot brīvībā. Darbs veido kvalitatīvu ieslodzītā ikdienu un paver iespējas nākotnē. Pētījuma mērķis ir izpētīt regulējumu, kas attiecas uz ieslodzīto personu nodarbināšanu. Darbā irapskatīts regulējums par ieslodzīto nodarbināšanu par samaksu un bez atlīdzības, pie komersantiem un cietuma saimnieciskajā apkalpē, cietuma teritorijā un ārpus tās, apzināti problēmjautājumi, kas saistīti ar pastāvošo regulējumu Latvijā un sniegti iespējamie ieteikumi apzināto problēmjautājumu risināšanai.

Atslēgvārdi: apcietinātie; notiesātie; ieslodzītie; darbs; samaksa; ieslodzījuma vieta.

Annotation

Time in prison, may leave a negative impact on the prisoner, so it's important to do activities, that will help the person get back to normal life and integrate into society. While a person is in prison, the person should't lose the skills that they/she already has, but should make new experience and skills, that they/she would apply in freedom. The work makes qualitative prisoners' daily life and opens new opportunities. This research aims to explore the existing regulation relating to the employment of prisoners. In this research, the regulation of the employment of prisoners who work in return for payment and free of charge, prisoners who work in companies and in prison service, inside the territory of prison and outside of it, deliberate issues related to the existing regulation in Latvia and presents the recommendations to solve the issues.

Keywords: imprisoned; convicts; prisoners; work; payment; prison.

Satura rādītājs

Ievads.....	5
1. Ieslodzīto personu jēdziens, to nodarbinātības nepieciešamība un ieslodzījuma vietas Latvijā.....	7
2. Ieslodzīto personu nodarbināšanas vieta	16
3. Ieslodzīto personu nodarbināšana bez atlīdzības un par samaksu.....	23
3.1. Ieslodzīto personu nodarbināšana bez atlīdzības un Latvijas Sodū izpildes kodeksa atbilstība Latvijas Republikas Satversmei	23
3.2. Ieslodzīto personu nodarbināšanas par samaksu vispārīgs raksturojums	27
4. Komersantu iesaistīšana ieslodzīto personu nodarbināšanā	39
5. Ieslodzīto personu nodarbinātības regulējums ārvalstīs	45
5.1. Igaunijas Republika	45
5.2. Vācijas Federatīvā Republika	50
5.3. Somijas Republika	53
Kopsavilkums	56
Izmantoto avotu saraksts	59
Pielikums Nr.1	64
Dokumentārā lapa.....	65

Ievads

Darbs ir neatņemama ikdienas sastāvdaļa mūsdienu cilvēkam, vai vismaz vairumam mūsdienu cilvēku. Darbs kā iztikas avots vai kā nodarbošanās, lai pilnveidotu sevi vai palīdzētu citiem. Uz darbu var raudzīties dažādi.

Personām, kuras atrodas ieslodzījumā, darbs ir viens no resocializācijas līdzekļiem, kas paredzēts, lai personām, pēc atgriešanās brīvībā, būtu dota iespēja ātrāk integrēties sabiedrībā un atgriezties darba tirgū, lai varētu pašas par sevi parūpēties, nopelnīt iztiku un atturēties no jaunu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas, un atgriešanās ieslodzījuma vietā.

Šobrīd uz ieslodzīto personu nodarbinātību attiecas vairāki normatīvie tiesību akti un politikas plānošanas dokumenti. Ministru Kabinets 2015.gada 24.septembrī ir izdevis rīkojumus Nr.580 "Par Ieslodzīto resocializācijas pamatnostādņem 2015.-2020. gadam"¹ un rīkojumu Nr.581 "Par Ieslodzīto resocializācijas pamatnostādņu 2015.-2020. gadam īstenošanas plānu",² kuros tiek runāts arī par ieslodzīto nodarbināšanu, kā vienu no resocializācijas līdzekļiem. Atbildīgā institūcija par pamatnostādņu īstenošanu ir noteikta Tieslietu ministrija, bet par līdzatbildīgajām institūcijām noteiktas Izglītības un zinātnes ministrija un Labklājības ministrija.

Neskatoties uz jau paveikto resocializācijas attīstībā, ir vairāki indikatori, kas liecina, ka sasniegtie rezultāti joprojām nav pietiekami - ir augsts jaunu noziedzīgu nodarījumu recidīvs pēc pilna cietumsoda izciešanas, saglabājas zems to personu īpatsvars, kas sodu cietumā izcieš pirmo reizi un zems nosacīti pirmstermiņa atbrīvotņu notiesāto īpatsvars.³

Darba mērķis ir izpētīt pastāvošo regulējumu, kas attiecas uz ieslodzīto personu nodarbināšanu ieslodzījuma vietās, apzināt problēmjautājumus, kas saistīti ar pastāvošo regulējumu Latvijā un sniegt iespējamus ieteikumus apzināto problēmjautājumu risināšanai.

Lai sasniegtu darba mērķi, darba autore izvirzījusi sekojošus uzdevumus: apskatīt ieslodzīto personu un ieslodzījuma vietu jēdzienus, skaidrojot to saturu; aplūkot ieslodzīto personu nodarbinātības nepieciešamību un tās pozitīvos aspektus; darba ietvaros skaidrot normatīvo regulējumu, kas attiecas uz ieslodzīto personu nodarbinātības organizēšanu; apskatīt ieslodzīto personu nodarbināšanu par samaksu un bez atlīdzības, ieslodzījuma vietas teritorijā un ārpus tās, pie komersantiem un ieslodzījuma vietas

---

¹ Par Ieslodzīto resocializācijas pamatnostādņem 2015.-2020. gadam: Ministru kabineta 2015.gada 24.septembra rīkojums Nr.580. Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 1.martā].

² Par Ieslodzīto resocializācijas pamatnostādņu 2015.-2020. gadam īstenošanas plānu: Ministru kabineta 2015.gada 24.septembra rīkojums Nr.581. Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 1.martā].

³ Par Ieslodzīto resocializācijas pamatnostādņem 2015.-2020. gadam: Ministru kabineta 2015.gada 24.septembra rīkojums Nr.580. Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 1.martā].

saimnieciskajā apkalpē; darba ietvaros apskatīt arī ārvalstu regulējumu, aplūkot Igaunijas Republikas, Vācijas Federatīvās Republikas un Somijas Republikas normatīvo regulējumu, kas attiecas uz ieslodzīto personu nodarbināšanu ieslodzījuma vietās.

Darba autore savā darbā izmantos sekojošas zinātniski pētnieciskās metodes: salīdzinošo metodi, lai salīdzinātu pastāvošā regulējuma Latvijā atšķirības starp ieslodzītajiem, atkarībā no pamata, kādēļ personas brīvība tiek ierobežota (notiesātie un apcietinātie), lai salīdzinātu regulējumu, kas attiecas uz notiesātajiem, atkarībā no brīvības atņemšanas soda izciešanas režīma, kā arī, lai salīdzinātu ieslodzīto personu nodarbināšanas regulējumu Latvijā, Igaunijā, Vācijā un Somijā; analītisko metodi, lai analizētu dažādus dokumentus, Latvijai saistošos normatīvos aktus, juridiskās prakses materiālus un autoru viedokļus, kas saistīti ar ieslodzīto personu nodarbinātības organizēšanu ieslodzījuma vietās; sistēmisko metodi, lai noskaidrotu tiesību normu, kas attiecas uz ieslodzīto personu nodarbināšanas organizēšanu, saturu, kopsakarā ar citām tiesību normām; induktīvo metodi, lai izdarītu secinājumus par dažādiem jautājumiem, kas saistīti ar ieslodzīto personu nodarbinātību ieslodzījuma vietās.

1. IESLODZĪTO PERSONU JĒDZIENS, TO NODARBINĀTĪBAS NEPIECIEŠAMĪBA UN IESLODZĪJUMA VIETAS LATVIJĀ

Lai varētu runāt par ieslodzīto personu nodarbinātību, tās nepieciešamību un organizēšanu ieslodzījuma vietās, ir jānoskaidro, kas tad īsti pieder pie kategorijas "ieslodzītie". Pirmā doma, kas vedina uz šī termina izpratni ir apziņa, ka ieslodzītie ir visi, kas atrodas ieslodzījuma vietās. Teorētiski tā arī ir, bet ir būtiski saprast, ka pie kategorijas "ieslodzītie" pieder divu veidu personas, kurām ir atšķirīgs tiesiskais pamats, kāpēc tās ir spiestas atrasties ieslodzījuma vietā.

Pirmkārt, kategorijā "ieslodzītie" ietilpst personas, kurām piespriests viens no Krimināllikuma⁴36.panta pirmajā daļā minētajiem pamatsodiem - brīvības atņemšanas sods. Krimināllikuma 38.panta pirmajā daļā skaidrots, ka brīvības atņemšana ir personas piespiedu turēšana ieslodzījumā, savukārt minētā panta trešajā un ceturtajā daļā noteikts, ka brīvības atņemšanas sods nosakāms gados, mēnešos un dienās, bet Krimināllikumā īpaši paredzētos gadījumos brīvības atņemšanas sodu var noteikt uz visu mūžu (mūža ieslodzījums).

Brīvības atņemšanas sods ir vienīgais no sodu sistēmā ietvertajiem pamatsodiem un vienīgais no sodiem, kas saistīts ar brīvības atņemšanu, personas izolēšanu no ierastās vides un tās ievietošanu uz tiesas noteikto laiku brīvības atņemšanas iestādē.⁵

Saskaņā ar Latvijas Soduzpildes kodeksa⁶ 4.panta pirmo daļu, pamats kriminālsoda izpildei ir spēkā stājies tiesas nolēmums vai prokurora priekšraksts par sodu, kā arī tiesas lēmums, kurš nav stājies spēkā un par kuru iesniegtā sūdzība atbilstoši Kriminālprocesa likumam neaptur tā izpildi.

Nosakot brīvības atņemšanas sodu, valsts neatribjas personai par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, izolējot viņu no sabiedrības. Sods nav atmaksa par izdarīto, izolācija nav pašmērķis sociālā taisnīguma atjaunošanai.⁷

Brīvības atņemšanas sods rada negatīvas sociālās sekas. Personas, kas notiesātas ar brīvības atņemšanas sodu: vairākumā gadījumu zaudē kontaktus ar ģimeni, darbu un darba iemaņas, jo visiem ieslodzītajiem nav iespējas cietumos strādāt un kompensēt cietušajiem nodarītos zaudējumus, kā arī materiāli atbalstīt ģimenes (arī pēc soda izciešanas dažkārt nē, jo rodas grūtības ar iekārtošanos darbā). Bieži persona, atrodoties cietumā, pazaudē savu

⁴ Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998, 8. jūlijs, nr. 199/200 (1260/1261). Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 15.martā].

⁵ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I - VIII¹ nodaļa): Rīga, Tiesu namu aģentūra, 2015, 179.lpp.

⁶ Latvijas Soduzpildes kodekss: LR likums. Ziņotājs, 1971.gada 1.janvāris, Nr. 1. Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 12.februārī].

⁷ Reigase A. Piespiedu darbs krimināltiesībās. Likums un realitāte. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 37.lpp.

dzīvesvietu, tiek atrauta no sabiedrībā notiekošajiem procesiem, tai tiek liegta iespēja apgūt sabiedrības vērtības utt., tas ir, tā tiek sociāli destabilizēta.⁸

Brīvības atņemšanas sods uz nepilngadīgajiem notiesātajiem atstāj vēl negatīvāku ietekmi nekā uz pārējiem ieslodzītajiem. Blakus daudzām negācijām, ko uz ar brīvības atņemšanu notiesātajiem nepilngadīgajiem atstāj šis soda veids, juridiskajā literatūrā īpaši tiek uzsvērtā tā sauktā "iezīmēšana par noziedznieku", kuras ietekme uz nepilngadīgo ir daudz izteiktākā nekā uz pieaugušo un izpaužas tādējādi, ka ne tikai sabiedrība šīs personas apvelta ar īpašām "etiķetēm" - "noziedznieki", bet arī savu psiholoģisko, pusaudža personības īpatnību dēļ nepilngadīgie arī sāk sevi identificēt kā likumpārkāpējus.⁹

Brīvības atņemšana ir kriminālsods, kas vienlaikus ar taisnīgu sodu par izdarītu noziedzīgu nodarījumu rada arī būtisku negatīvu ietekmi uz notiesāto, it īpaši gadījumos, ja piespriestais sods ir garš. No otras puses, brīvības atņemšanas sods ir laiks, kas dots gan valsts iestādēm, gan pašam notiesātajam, lai tiktu galā ar tām problēmām viņa uzvedībā vai domāšanā, kas personu novedušas līdz brīvības atņemšanas iestādei. Tāpēc jau vairākus gadu desmitus Eiropas valstis par brīvības atņemšanas soda izpildes mērķi izvirza notiesātā resocializāciju un atzīst to par vienīgo iespējamo līdzekli jauna noziedzīga nodarījuma novēršanai pēc personas atbrīvošanas.¹⁰

Resocializācija ir cilvēka sagatavošana, lai varētu iekļauties kultūrā un vidē, kura ir kļuvusi sveša krīzes, traumas vai dzīves izmaiņu rezultātā.¹¹ Socioloģijas skaidrojošā vārdnīca resocializācijas jēdzienu skaidro vispārīgi, proti, "resocializācija - jaunu vērtību, sociālo lomu apzināšana iepriekš iegūto vietā, kuras pietiekami apzinātas, apgūtas vai attīstītas."¹² Profesors V.Zahars vairākkārt ir sniedzis savu skaidrojumu resocializācijas jēdzienam, proti, "audzināšanas process, kurš notiesātajam dod iespēju palielināt viņa komunikāciju un sociālo labumu gūšanas iespējas," kā arī: "ar resocializāciju ir jāsaprot pozitīvas pārmaiņas likumpārkāpēja dzīvesveidā, vērtību organizācijā, uzvedības motivācijā, kuras ļauj nodrošināt sodītās personas atrašanos brīvībā, bez apkārtējo cilvēku apdraudējuma. Gala rezultātā šādas pārvērtības dod iespēju pamatoti cerēt, ka netiks izdarīti atkārtoti likumpārkāpumi."¹³

---

⁸Reigase A. Piespiedu darbs krimināltiesībās. Likums un realitāte. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 40.lpp.

⁹Turpat, 49.lpp.

¹⁰Par Ieslodzīto resocializācijas pamatnostādņem 2015.-2020. gadam: Ministru kabineta 2015.gada 24.septembra rīkojums Nr.580. Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 10.februārī].

¹¹BO "Starptautiskais fonds – Glābšana". Prasības sociālās rehabilitācijas centram bijušajiem notiesātajiem un sociālās rehabilitācijas centru tīkla veidošanas stratēģija Latvijā. Pieejams: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:9-uK6h1C5_4J:probacija.lv/uploads/petijumi/prasibas_src.doc+&cd=9&hl=lv&ct=clnk&gl=lv [aplūkots 2016.gada 3.aprīlī].

¹²Škavronska D. No Taliona principa līdz resocializācijai. Jurista Vārds, 2010. gada 14.decembris, Nr.50(645), 19.lpp.

¹³Turpat.

Latvijas Soduzpildes kodeksa 5.panta pirmās daļas 1.punkts nosaka, ka brīvības atņemšanas sodu izpilda Tieslietu ministrijas Ieslodzījuma vietu pārvaldes brīvības atņemšanas iestādes.

Saskaņā ar Latvijas Soduzpildes kodeksa 13.panta pirmo un otro daļu, brīvības atņemšanas sodu izpilda slēgtajā cietumā, daļēji slēgtajā cietumā, atklātajā cietumā, kā arī audzināšanas iestādēs nepilngadīgajiem. Brīvības atņemšanas iestādē var organizēt gan slēgtā, gan daļēji slēgtā, gan atklātā cietuma nodaļas. Notiesātie brīvības atņemšanas sodu var izciest arī izmeklēšanas cietumu izolētajās nodaļās un izmeklēšanas cietumu saimnieciskajā apkalpē.

Otrkārt, kategorijā "ieslodzītie" ietilpst personas, attiecībā uz kurām nav spēkā stājies notiesājošs spriedums vai prokurora priekšraksts par sodu, bet kurām ir piemērots Kriminālprocesa likuma¹⁴ 243.panta pirmās daļas 10.punktā minētais drošības līdzeklis - apcietinājums. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 271.panta pirmās daļas definīciju, apcietinājums ir personas brīvības atņemšana, ko ar izmeklēšanas tiesneša lēmumu vai tiesas nolēmumu likumā paredzētos gadījumos var piemērot aizdomās turētajam vai apsūdzētajam pirms galīgā nolēmuma spēkā stāšanās konkrētajā kriminālprocesā, ja apcietināšanai ir pamats.

Apcietinājums, tāpat kā citi drošības līdzekļi, ir piemērojams preventīvos nolūkos – lai novērstu eventuālus šķēršļus, ko persona var radīt kriminālprocesa norisei; lai nepieļautu jaunu likumpārkāpumu izdarīšanu – noziedzīgas darbības turpināšanu, noziedzīgas darbības izdarīšanu; lai ietekmētu citas kriminālprocesā iesaistītas personas.¹⁵

Apcietinājumu var piemērot, ja izdarīts noziedzīgs nodarījums, par kuru Krimināllikums paredz brīvības atņemšanas sodu. Salīdzinājumā ar pārējiem drošības līdzekļiem apcietinājums ir visstingrākais drošības līdzeklis, jo visbūtiskāk ietekmē attiecīgās personas intereses. Šo drošības līdzekli pazīst visas valstis. Uzskata, ka tas ir vissnākais drošības līdzeklis, ko piemēroja izmeklēšanas laikā personām, kas bija izdarījušas noziedzīgu nodarījumu, nolūkā tās izolēt no sabiedrības un atvieglot izmeklēšanu.¹⁶

Ja persona ir apcietināta, tātad pastāv pamatotas aizdomas par tās piedalīšanos noziedzīga nodarījuma izdarīšanā vai arī tā apsūdzēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kā arī konstatēts risks, ka persona traucēs kriminālprocesu, mēģinās izvairīties no kriminālprocesa vai soda izpildes, turpinās noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu. Minētie riski ir

---

¹⁴ Kriminālprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2005, 11. maijs, nr. 74 (3232). Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 15.martā].

¹⁵ Judins A. Apcietinājums Latvijas kriminālprocesā. Rīga: Biedrība „Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS”, 2011, 18.lpp.

¹⁶ Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: RaKa, 2000, 20.lpp.

saprotami nevis kā vispārīga rakstura pieņēmumi, bet uz faktiem balstīti secinājumi par personas iespējamo uzvedību, ja tai netiks piemēroti drošības līdzekļi.¹⁷

Apcietinājumu izraugās tikai gadījumā, kad neviens cits likumā paredzēts drošības līdzeklis nevar nodrošināt sekmīgu noziedzīga nodarījuma atklāšanu un izmeklēšanu, savlaicīgu noziedzīgās darbības pārtraukšanu, bīstama likumpārkāpēja izolēšanu no sabiedrības.¹⁸ Brīvības ierobežošana, kas veido apcietinājuma saturu, nav sods par noziedzīgu nodarījumu, bet gan līdzeklis tiesvedības nodrošināšanai. Tas ir īpašs līdzeklis, sakarā ar ko kriminālprocesuālajā likumdošanā apcietinājuma piemērošanas kārtība ir stingri reglamentēta.¹⁹

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 271.panta otro daļu, apcietinājuma piemērošana ir pamats personas tiesību ierobežošanai un ļauj turēt personu izmeklēšanas cietumā vai speciāli aprīkotās policijas telpās.

Apkopojot augstāk minēto, secināms, ka ar terminu "ieslodzītie" ir saprotamas personas, kuras kādā no Latvijas ieslodzījuma vietām izcieš brīvības atņemšanas sodu un personas, kuras ieslodzījuma vietā atrodas uz izmeklēšanas tiesneša lēmuma vai tiesas nolēmuma pamata, jo tām piemērots drošības līdzeklis - apcietinājums, kaut gan notiesājošs spriedums vai prokurora priekšraksts par sodu attiecībā uz šīm personām vēl nav, vai nav stājies spēkā.

Termina "ieslodzītie" saturu izprast ir būtiski, jo normatīvie akti, kas regulē noteikumus par ieslodzīto personu nodarbināšanu ieslodzījuma vietās, ne vienmēr lieto vārdu "ieslodzītie". Turpmākajā darbā arī tiks runāts atsevišķi par notiesāto personu nodarbinātību un apcietināto personu nodarbinātību. Ir svarīgi saprast atšķirību starp ieslodzītajiem un notiesātajiem, jo normatīvie akti paredz atšķirības nodarbinātības jautājumos attiecībā uz notiesātajiem un apcietinātajiem.

Īstenot valsts politiku apcietinājuma kā drošības līdzekļa un brīvības atņemšanas kā kriminālsoda izpildes jomā, ir Ieslodzījuma vietu pārvaldes darbības mērķis, saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr.827 "Ieslodzījuma vietu pārvaldes nolikums"²⁰ 2.punktu.Saskaņā ar noteikumu 3.punktu, Ieslodzījuma vietu pārvaldes galvenās funkcijas ir apcietinājuma kā drošības līdzekļa un brīvības atņemšanas kā kriminālsoda izpildes nodrošināšana.

---

¹⁷Judins A. Apcietinājums Latvijas kriminālprocesā. Rīga: Biedrība „Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS”, 2011, 18.lpp.

¹⁸Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: RaKa, 2000, 20.lpp.

¹⁹Turpat, 21.lpp.

²⁰Ieslodzījuma vietu pārvaldes nolikums: Ministru kabineta 2005.gada 1.novembra noteikumi nr.827. Latvijas Vēstnesis, 2005. 4.novembris nr.176 (3334) . Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 7.martā].

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr.827 "Ieslodzījuma vietu pārvaldes nolikums" 6.punktu, Ieslodzījuma vietu pārvaldes sastāvā ir centrālais aparāts, ieslodzījuma vietas un Mācību centrs, bet noteikumu 7.punktā minēts, ka Ieslodzījuma vietu pārvaldes darbu vada pārvaldes priekšnieks.

Ieslodzījuma vietu pārvaldes mājas lapā interneta tīmeklī ir atrodama strukturizēta shēma, kurā redzamas Latvijā esošās ieslodzījuma vietas, kas kopā ir vienpadsmit (Pielikums Nr. 1).²¹ Darba autores ieskatā šī shēma ir viegli uztverama, tā norāda, kuras no ieslodzījuma vietām ir kāda veida cietumi un kuros no cietumiem ir kāda cietuma veida nodaļas.

No minētās tabulas redzams, ka Latvijā skaitliski visvairāk ir slēgtie cietumi, kopā seši, bet slēgto cietumu nodaļas ir vēl divās ieslodzījumu vietās. Ir divi izmeklēšanas cietumi un piecas izmeklēšanas cietuma nodaļas citās ieslodzījuma vietās. Izmeklēšanas cietumos personas uzturas laikā, kamēr tām kādu apstākļu dēļ ir piemērots drošības līdzeklis - apcietinājums. No shēmas redzams, ka ir viens daļēji slēgtais cietums un viens atklātais cietums. Gan daļēji slēgtā cietuma, gan atklātā cietuma nodaļas ir izvietotas arī citās ieslodzījuma vietās. Audzināšanas iestāde nepilngadīgajiem ir tikai viena, tā atrodas Cēsīs, savukārt Ilģuciema cietumā ir izveidota audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem nodaļa. Saskaņā ar Latvijas Sodū izpildes kodeksa 13.panta trešo daļu, vīriešu dzimuma nepilngadīgās personas brīvības atņemšanas sodu izcieš audzināšanas iestādēs nepilngadīgajiem, bet sieviešu dzimuma nepilngadīgās personas - sieviešu cietumu atsevišķās nodaļās, kas iekārtotas kā audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem. Ilģuciema cietums ir sieviešu cietums, kurā izveidota audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem nodaļa, kur brīvības atņemšanas sodu izcieš nepilngadīgās sievietes.

Lai būtu vieglāk uztvert, ko nozīmē, ka kādā no cietumiem ir cita cietuma nodaļas, darba autore paskaidro, ka, piemēram, Rīgas Centrālcietums ir viens no izmeklēšanas cietumiem, bet tas nenozīmē, ka Rīgas Centrālcietumā tiek izpildīts tikai drošības līdzeklis - apcietinājums. Rīgas centrālcietumā ir gan slēgtā, gan daļēji slēgtā cietuma nodaļas, kas nozīmē, ka šajās nodaļās tiek izpildīts arī brīvības atņemšanas sods.

Balstoties uz iepriekš minēto, darba autore uzskata, ka tāpat kā ieslodzītās personas iedalās divās kategorijās, arī ieslodzījuma vietas var iedalīt divās kategorijās, proti brīvības atņemšanas iestādēs un izmeklēšanas cietumos. Šādu iedalījumu darba autore piedāvā, balstoties uz normatīvajiem aktiem, kas regulē kārtību ieslodzījuma vietās, kurās atrodas notiesātie un ieslodzījuma vietās, kurās atrodas apcietinātie.

---

²¹ Ieslodzījuma vietu pārvalde. Ieslodzījuma vietu pārvaldes struktūrvienības. Ieslodzījuma vietas Latvijā. Pieejams: <http://www.ievp.gov.lv/index.php/strukturvienibas/ieslvietaslatvija> [aplūkots 2016.gada 12.janvārī].

Notiesāto personu brīvības atņemšanas soda izciešanas kārtību nosaka Latvijas Soduzpildes kodekss un Ministru kabineta 2006.gada 30.maija noteikumi Nr.423 "Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumi"²², savukārt apcietināto drošības līdzekļa - apcietinājuma izpildes kārtību regulē Apcietinājumā turēšanas kārtības likums²³ un Ministru kabineta 2007.gada 27.novembra noteikumi Nr.800 "Izmeklēšanas cietuma iekšējās kārtības noteikumi"²⁴.

Sākotnēji varētu likties, ka "Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumi" attiecas uz visām ieslodzījuma vietām, jo arī apcietinājumā esošās personas praktiski atrodas iestādē, kurā tām tiek ierobežota brīvība, tomēr šāds skaidrojums būtu nepareizs, jo, balstoties uz iepriekš minēto normatīvo aktu saturu, ir secināms, ka par brīvības atņemšanas iestādēm var uzskatīt tikai tās ieslodzījuma vietas, kurās tiek izciests brīvības atņemšanas sods, savukārt ieslodzījuma vietas, kurās tiek izpildīts drošības līdzeklis - apcietinājums, nav uzskatāmas par brīvības atņemšanas iestādēm, bet tikai par izmeklēšanas cietumiem.

Apkopojot minēto, darba autore paskaidro, ka gan ieslodzītās personas, gan ieslodzījuma vietas var iedalīt divās kategorijās, tomēr jāņem vērā, ka, neskatoties uz iedalījumiem, ieslodzītās personas ir iespējams nodarbināt ieslodzījuma vietās.

Ar brīvības atņemšanu notiesāto personu nodarbināšana ir viens no resocializācijas procesiem ieslodzījuma vietās, kas pamatojoties uz Latvijas Soduzpildes kodeksa 8. pantu, kurā noteikts, ka „Soda izpildes mērķis ir efektīvi piemērot notiesātajam visus šajā kodeksā noteiktos soda izpildes noteikumus, tādējādi nodrošinot personas resocializāciju un tiesisku uzvedību pēc soda izpildes” ir viens no veidiem, kā notiesātajiem palīdzēt integrēties sabiedrībā.

Sociālā integrācija ir mērķtiecīga sociāla darbība, kuras mērķis ir panākt sociālo vienotību, saglabāt sabiedrību kā vienotu veselumu, palīdzot iekļauties sabiedrībā visām personām (personu kopām), arī tām, kuras no sabiedrības izstumtas vai attālinājušās, lai katrs izjustu savu nozīmīgo lomu sabiedrībā.²⁵ Integrācija sabiedrībā ar brīvības atņemšanu notiesātajām personām ir ļoti būtiska, īpaši pēc brīvības atņemšanas soda izciešanas. Šīm

---

²²Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumi: Ministru kabineta 2006.gada 30.maija noteikumi nr.423. Latvijas Vēstnesis, 2006, 2.jūnijs, nr. 86 (3454). Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 24.februārī].

²³Apcietinājumā turēšanas kārtības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2006, 4.jūlijs, nr. 103 (3471). Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 24.februārī].

²⁴Izmeklēšanas cietumu iekšējās kārtības noteikumi: Ministru kabineta 2007.gada 27.novembra noteikumi nr.800. Latvijas Vēstnesis, 2007, 30.novembris, nr. 193 (3769). Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 24.februārī].

²⁵ Latviešu-angļu vārdnīca. Termini. Pieejams: <http://www.letonika.lv/groups/default.aspx?r=10621033&q=soci%C4%81liem&cid=628215&g=2> [aplūkots 2016.gada 10.februārī].

personām ir nepieciešams justies piederīgām sabiedrībai, lai pēc iespējas, samazinātu noziedzīgu nodarījumu atkārtotu izdarīšanu.

Protams, par resocializāciju tiek runāts attiecībā uz notiesātajām personām, tomēr nodarbināt var arī apcietinātās personas, jo nevar noliegt, ka bieži vien pēc apcietinājuma seko brīvības atņemšanas sods. Ir jāveic iespējamais resocializācijas darbs laikā, kuru persona, kurai piemērots drošības līdzeklis - apcietinājums pavada ieslodzījuma vietā, it īpaši ņemot vērā faktu, ka aptuveni 80% apcietināto tiek notiesāti ar brīvības atņemšanas sodu un tāpēc resocializācija uzsākama pēc iespējas agrākā posmā.²⁶

Latvijā 2009.gadā tika apstiprināta Resocializācijas koncepcija, kurā ietvertais notiesāto resocializācijas modelis Latvijas Soduzpildes kodeksā tika nostiprināts 2011.gadā. Resocializācijas koncepcijā noteikts, ka apcietinātajām personām viņu īpašā procesuālā stāvokļa dēļ piemēro daļēju resocializāciju sociālās rehabilitācijas veidā, kā to nosaka Apcietinājumā turēšanas kārtības likums.²⁷

Lai sasniegtu resocializācijas mērķi, proti, panāktu, ka persona tiek veiksmīgi integrēta sabiedrībā pēc brīvības atņemšanas soda izciešanas un novērstu atkārtotu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu, kā rezultātā persona varētu atkārtoti tikt sodīta arī ar brīvības atņemšanas sodu, ir nepieciešams pēc iespējas ātrāk sākt darbu ar notiesāto personu. Lai sekmīgi uzsāktu resocializācijas procesu, ir nepieciešams izvērtēt katras personas atkārtota noziedzīga nodarījuma izdarīšanas risku, noskaidrot kādi apstākļi ir pamudinājuši šo personu veikt noziedzīgo nodarījumu un izvērtēt kādi pasākumi veicami, lai sekmētu resocializācijas mērķa sasniegšanu.

Ministru kabineta 2013.gada 9.aprīļa noteikumu Nr.191 "Notiesātā resocializācijas īstenošanas kārtība"²⁸ 6.punkts nosaka, lai īstenotu notiesātā resocializāciju, brīvības atņemšanas iestāde nodrošina iespējami piemērotākus apstākļus un atbilstoša personāla piesaisti. Minēto noteikumu 8. un turpmākie punkti nosaka kārtību, kādā tiek izvērtēti notiesātā riski un vajadzības. Saskaņā ar minētajiem Ministru kabineta noteikumiem, risku un vajadzību izvērtēšanu veic apmācītas brīvības atņemšanas iestādes amatpersonas, pamatojoties uz notiesātā personas lietas materiālu izpēti un individuālām pārrunām ar notiesāto. Izvērtēšana tiek veikta kad persona uzsāk izciest brīvības atņemšanas sodu un soda izpildes laikā tiek veikta atkārtota personas risku un vajadzību izvērtēšana.

---

²⁶Par Ieslodzīto resocializācijas pamatnostādņem 2015.-2020. gadam: Ministru kabineta 2015.gada 24.septembra rīkojums Nr.580. Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 1.martā].

²⁷Par Ieslodzīto resocializācijas pamatnostādņem 2015.-2020. gadam: Ministru kabineta 2015.gada 24.septembra rīkojums Nr.580. Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 1.martā].

²⁸Notiesāto resocializācijas īstenošanas kārtība: Ministru kabineta 2013.gada 9.aprīļa noteikumi nr.191. Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 11.februārī].

Nodarbinātība ir viens no veidiem, kā notiesāto personu sagatavot iznākšanai brīvībā. Personu nodarbinātībai brīvības atņemšanas soda izciešanas vietās ir vairākas priekšrocības, kas varētu ļaut personām efektīvāk un īsākā laikā integrēties sabiedrībā.

Ārvalstu pētījumos un literatūrā atrodama informācija liecina, ka viens no galvenajiem noziedzīgu uzvedību ietekmējošajiem faktoriem ir darba neesamība vai nestabila nodarbinātība.²⁹

Nodarbinātība sabiedrībā kopumā veicina prasmju un iemaņu apgūšanu, pieredzes paplašināšanu un nodrošina nepieciešamos ienākumus, jo par darbu saņemtais atalgojums palīdz apmierināt vajadzības pēc pārtikas un apģērba u.c. lietām. Darbs uzlabo personības pašnovērtējumu un vedina turēties pie sabiedrībā valdošajām normām. Savukārt persona, kas izdara noziedzīgu nodarījumu, visbiežāk to izdara tāpēc, ka tā nespēj apmierināt savas primārās sociālās vajadzības, tai trūkst kādas no likumpaklausīgai dzīvei nepieciešamajām iemaņām vai prasmēm vai arī tai ir sociālās uzvedības traucējumi, kas arī kalpo par iemeslu likuma pārkāpšanai. Prakse liecina, ka liela notiesāto personu daļa nekad nav strādājušas vai ir strādājušas zemu kvalificētu darbu, vai arī viņu darba iemaņas nav konkurētspējīgas darba tirgū.³⁰ Apgūstot jaunas darba iemaņas ieslodzījumu vietās, ar brīvības atņemšanu notiesātās personas sev paplašina darba iespējas, iznākšanai brīvībā, kā arī, ja persona ilgstoši ir atradusies ieslodzījuma vietā, nodarbinātība neļauj aizmirst jau brīvībā esot, iegūtās darba prasmes.

Uz nodarbinātības nozīmi norāda iepriekš minētais, ka liela daļa notiesāto personu ir strādājušas zemu kvalificētu darbu, vai vispār nav strādājušas, jo tas liecina par to, ka šīm personām trūkst kādu zināmu iemaņu, lai kvalificētos labākam darbam. Strādājot ieslodzījuma vietās, soda izciešanas laikā, personas var sevi pilnveidot un paplašināt savu pieredzi strādājot, kā arī to izmantot turpmākajā dzīvē.

Nodarbinātība kļūst par nozīmīgu notiesāto dienas kārtības sastāvdaļu, kas ikdienas ritumam piešķir skaidru struktūru, kā arī sniedz iespēju iegūt pozitīvus sociālus kontaktus, tādējādi palīdz nostiprināt sociālās rehabilitācijas rezultātus. Laikā, ko persona pavada cietumā, tā zaudē dzīves prasmes un profesionālās iemaņas. Tādējādi brīvības atņemšanas iestādēs ir maksimāli jācenšas veicināt lietderīgu nodarbinātību, palīdzot ieslodzītajiem nezaudēt, saglabāt un palielināt gan sociālās, gan profesionālās iemaņas, kas būs nepieciešamas, integrējoties sabiedrībā un meklējot darbu. Tādējādi nodarbinātība soda izciešanas laikā ir ļoti cieši saistīta ar nodarbinātību pēc ieslodzījuma, jo, strādājot

---

²⁹Par Ieslodzīto resocializācijas pamatnostādņēm 2015.-2020. gadam: Ministru kabineta 2015.gada 24.septembra rīkojums Nr.580. Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 1.martā].

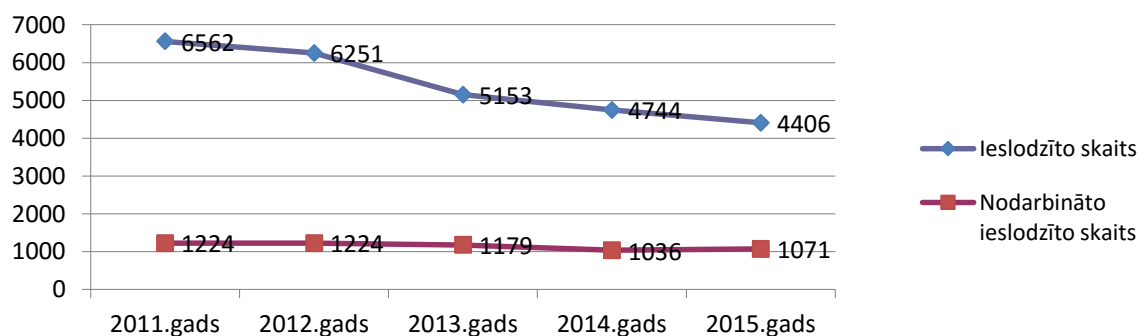
³⁰Škavronska D. No Taliona principa līdz resocializācijai. Jurista Vārds, 2010. gada 14.decembris, Nr.50(645), 21.lpp.

ieslodzījuma vietā, notiesātie var uzturēt un pilnveidot savas darba prasmes, kas viņiem palīdzēs meklēt darbu brīvībā un veiksmīgi konkurēt darba tirgū. Aktīvi strādājot, notiesātais var reāli pierādīt vēlmi, spējas un gatavību dzīvot brīvībā. Ieslodzīto personu darbs vērtējams kā sociāli lietderīga aktivitāte, kuras primārais mērķis nav ienākumu gūšana sadzīves vajadzību nodrošināšanai, bet gan sociālās rehabilitācijas iespēju pavēšana ieslodzītajiem, lai šīs personas nezaudētu sociālās prasmes un darba iemaņas.³¹

Soda izciešanas laikā darba tirgus pieprasījums mainās un personas pirms ieslodzījuma iegūtās darba prasmes, iespējams, vairs nav pieprasītas darba tirgū, tāpēc ir jāapgūst jaunas darba iemaņas un ir nepieciešama pārkvalifikācija. Līdz ar to notiesātā persona pirms atbrīvošanas ir speciāli jāpagatavo dzīvei brīvībā, ņemot vērā pastāvošā darba tirgus tendences. Šim nolūkam brīvības atņemšanas iestādēm ir jāstrādā kopā ar valsts, pašvaldību, privātajām, nevalstiskajām organizācijām un šajā sadarbībā ir jāiesaista konkrētā ieslodzītā ģimenes locekļi. Ja persona netiek šādi sagatavota, tā, visticamāk, atgriezīsies ieslodzījumā par kārtējo noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu, jo nespēs integrēties sabiedrībā.³²

No darba autorei pieejamās informācijas izriet, ka pēdējo piecu gadu laikā ieslodzīto skaits Latvijā ir krities, tomēr nodarbināto ieslodzīto personu skaits ir saglabājies vienmērīgā līmenī³³, kas norāda uz pozitīvu tendenci, ka nodarbināto ieslodzīto skaits attiecībā pret kopējo ieslodzīto skaitu procentuāli palielinās.

Nodarbinātības rādītāji 2011. - 2015. gads

³¹Skavronska D. No Taliona principa līdz resocializācijai. Jurista Vārds, 2010.gada 14.decembris, Nr.50(645), 21.lpp.

³²Turpat.

³³Nodarbinātības rādītāji uz 2015.gada 31.decembri. Ieslodzījuma vietu pārvaldes dokuments. Npublicēts materiāls.

2. IESLODZĪTO PERSONU NODARBINĀŠANAS VIETA

Kā jau iepriekšējā nodaļā tika noskaidrots, ieslodzītās personas var iedalīt divās kategorijās - notiesātie un apcietinātie. Attiecībā uz vietu, kur šīs personas var nodarbināt, pastāv atšķirīgs regulējums, proti, katrai minētajai kategorijai ir savi noteikumi, tāpēc šajā nodaļā tiks apskatīti noteikumi par personu nodarbināšanas vietu atsevišķi notiesātajiem un apcietinātajiem, kā arī tiks salīdzināts regulējums un analizētas pastāvošā regulējuma nepilnības.

Sākumā darba autore apskatīs esošo regulējumu par notiesāto personu nodarbināšanas iespējamām vietām brīvības atņemšanas soda izpildes laikā.

Viens no veidiem kā iedalīt nodarbinātību brīvības atņemšanas iestādēs, ir nodarbināt ar brīvības atņemšanu notiesātās personas brīvības atņemšanas iestādē vai ārpus brīvības atņemšanas iestādes teritorijas, ja to atļauj notiesātajam noteiktais soda izciešanas režīms. Ja notiesāto personu nodarbina brīvības atņemšanas iestādes teritorijā, to var darīt iestādes saimnieciskajā apkalpē vai komersantu izvietotos uzņēmumos.

Jau iepriekšējā nodaļā darba autore pievērsās cietumu veidiem un konstatēja, ka Latvijā brīvības atņemšanas iestādes, kurās tiek izciests brīvības atņemšanas sods, iedalās atklātajos, daļēji slēgtajos, slēgtajos cietumos un audzināšanas iestādēs nepilngadīgajiem.

Atbilstoši Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.³ panta pirmajai daļai, notiesātie slēgtajos cietumos sodu izcieš trijās režīma pakāpēs - zemākajā, vidējā un augstākajā, bet daļēji slēgtajos cietumos - divās režīma pakāpēs - zemākajā un augstākajā. Notiesātajiem atklātajos cietumos un nepilngadīgajiem audzināšanas iestādēs soda izpildes režīma pakāpes nenosaka.

Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.¹ pantā tiek runāts par soda progresīvo izpildi, kuras mērķis ir panākt soda izpildes režīma atbilstību notiesātā uzvedībai un resocializācijas pakāpei, nodrošinot soda izpildi, kā arī viņa optimālu iekļaušanos dzīvē pēc atbrīvošanas. Saskaņā ar minētā panta trešo daļu, soda izciešanu notiesātie uzsāk soda izciešanas režīma zemākajā pakāpē. Atbilstoši soda progresīvajai izpildei, notiesātie var tikt pārvietoti no zemāka soda izciešanas režīma pakāpes uz augstāku soda izciešanas režīma pakāpi un otrādi, tajā skaitā, var tikt pārvietoti arī no viena cietuma veida uz citu, ņemot vērā notiesātā uzvedību, resocializācijas pakāpi un citus apstākļus, nodrošinot soda izpildi, kā arī viņa optimālu iekļaušanos dzīvē pēc atbrīvošanas.³⁴ Progresīvās soda izpildes noteikumi netiek piemēroti personām, kuras sodītas ar īslaicīgu brīvības atņemšanu.

---

³⁴Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I - VIII nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 181.lpp.

Atkarībā no cietuma veida un režīma pakāpes, likumā ir paredzēti dažādi ierobežojumi, tajā skaitā arī attiecībā uz notiesāto personu nodarbināšanu.

Saskaņā ar Latvijas Soduzpildes kodeksa 56.⁵ panta pirmo daļu, vispārīgs noteikums par notiesāto personu nodarbināšanu ir, ka šīs personas tiek nodarbinātas brīvības atņemšanas iestādes teritorijā.

Minētā panta otrā daļa paredz, ka personas, kas brīvības atņemšanas sodu izcieš atklātajā cietumā, var nodarbināt ārpus brīvības atņemšanas iestādes teritorijas, tajā skaitā arī citas pašvaldības, kurā neatrodas brīvības atņemšanas iestāde, administratīvajā teritorijā. Šāda veida personas nodarbināšanai ir nepieciešama brīvības atņemšanas iestādes priekšnieka rakstveida atļauja, kas saskaņota ar Ieslodzījuma vietu pārvaldi.

Ārpus cietuma teritorijas ir iespējams nodarbināt arī personas, kas brīvības atņemšanas sodu izcieš slēgtā un daļēji slēgtā cietuma soda izciešanas režīma augstākajā pakāpē, ja šīs personas tiek nodarbinātas brīvības atņemšanas iestādes apkārtējās teritorijas uzturēšanas, uzkopšanas un labiekārtošanas darbos bez atlīdzības. Saskaņā ar Latvijas Soduzpildes kodeksa 56.¹⁰ panta septīto daļu, arī šajā gadījumā ir nepieciešama brīvības atņemšanas iestādes priekšnieka rakstveida atļauja, kas saskaņota ar Ieslodzījuma vietu pārvaldi.

Saskaņā ar darba autorei pieejamiem datiem, uz 2015.gada 31.decembri no 3020 notiesātajiem tika nodarbināti 1055 notiesātie. No tiem cietumu saimnieciskajā apkalpē tika nodarbināti 509 notiesātie (325 personas slēgtajos cietumos, 154 personas daļēji slēgtajos cietumos, 30 personas atklātajos cietumos), bet komersantu darba vietās tika nodarbināti 546 notiesātie (417 personas slēgtajos cietumos, 97 personas daļēji slēgtajos cietumos), no kuriem 32 notiesātās personas tika nodarbinātas komersantu uzņēmumos ārpus cietuma teritorijas, jo brīvības atņemšanas sodu izcieta atklātajā cietumā.³⁵

Atšķirībā no notiesāto personu nodarbināšanas iespējamajām vietām, apcietinātās personas var nodarbināt kamerā vai speciāli ierīkotā telpā izmeklēšanas cietumā, kas noteikts Apcietinājumā turēšanas likuma 26.panta trešajā daļā.

Apcietināto personu nodarbināšanas regulējums ir īss, salīdzinot ar notiesāto personu nodarbināšanas regulējumu, kas būtu izskaidrojams ar to, ka apcietinājums nav sods Krimināllikuma izpratnē, līdz ar ko nav arī nepieciešamība pilnīgam resocializācijas procesam un darbam ar apcietināto, lai pēc apcietinājuma beigām personai būtu vieglāk integrēties sabiedrībā, jo apcietinājumam var sekot kā brīvības atņemšanas sods, tā arī kāds no citiem Krimināllikumā paredzētajiem sodiem, un tik pat labi arī nekāds sods var nesekot.

---

³⁵ Nodarbinātības rādītāji uz 2015.gada 31.decembri. Ieslodzījuma vietu pārvaldes dokuments. Npublicēts materiāls.

Saskaņā ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes nodarbinātības rādītājiem, uz 2015.gada 31.decembri no 1387 apcietinātajiem tika nodarbināti 16 apcietinātie, kas visi tika nodarbināti komersantu izveidotajās darba vietās.³⁶ Lai ar arī šis skaitlis ir ļoti mazs uz tā brīža kopējo apcietināto personu skaita, proti tikai 1,15%, tomēr nav tā, ka nestrādātu neviens no apcietinātajiem.

Balstoties uz apskatīto informāciju par ieslodzīto personu nodarbināšanas iespējamajām vietām, darba autorei radās šaubas par pastāvošā regulējuma samērīgumu attiecībā uz notiesātajiem un apcietinātajiem.

Ir nepārprotami skaidrs, ka Latvijā un pasaulē viens no nozīmīgākajiem principiem krimināllietās ir nevainīguma prezumpcija, kas nostiprināta arī Latvijas Republikas Satversmes³⁷ 92.pantā, proti, minētā panta otrais teikums nosaka, ka ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav atzīta saskaņā ar likumu.

Salīdzinot regulējumu, kas attiecas uz notiesātajiem, kas brīvības atņemšanas sodu izcieš atklātajos cietumos un regulējumu, kas attiecas uz apcietinātajiem izmeklēšanas cietumos, secināms, ka atklātajos cietumos personām ir iespēja strādāt pie komersantiem ārpus cietuma teritorijas, pat citas pašvaldības, kurā neatrodas brīvības atņemšanas iestāde, administratīvajā teritorijā, saņemot noteiktu atļauju, bet apcietinātās personas var nodarbināt tikai kamerā vai speciāli ierīkotā telpā izmeklēšanas cietumā, kas norāda uzto, ka apcietinātie nedrīkst tikt nodarbināti ārpus cietuma teritorijas.

Darba autores ieskatā šāds regulējums nebūtu uzskatāms par piemērotu, jo abas personu kategorijas, proti, apcietinātie un notiesātie atklātajā cietumā, neatrodas salīdzināmos apstākļos. Protams, abām personu kategorijām tiek ierobežota brīvība, tomēr nav šaubu, ka notiesātajiem brīvība tiek ierobežota kā sods par izdarītu noziedzīgu nodarījumu, bet apcietinātie nav uzskatāmi par sodāmiem, kamēr viņu vaina nav pierādīta likumā noteiktajā kārtībā, atbilstoši nevainīguma prezumpcijai.

Aprakstītajā situācijā apcietināto personu tiesības attiecībā uz nodarbināšanas vietu tiek ierobežotas vairāk, kā notiesāto personu tiesības atklātajos cietumos. Lai izprastu vai šajā situācijā tiešām pastāv problēma, vai nē, ir būtiski saprast, ka abām minētajām personu kategorijām ir atšķirīgi mērķi, kāpēc to brīvība tiek ierobežota. Apcietināto personu brīvība tiek ierobežota, lai veiksmīgi netiktu traucēta kriminālprocesa norise lietā, tāpēc ir saprotams, ka ierobežojums attiecībā uz nodarbinātību tikai kamerā vai speciālā telpā izmeklēšanas cietumā, ir tāds kāds tas ir.

---

³⁶Nodarbinātības rādītāji uz 2015.gada 31.decembri. Ieslodzījuma vietu pārvaldes dokuments. Nepublicēts materiāls.

³⁷Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 1.jūlijs, nr.43. Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 17.martā].

Respektējot personu tiesības uz brīvību un nevainīguma prezumpcijas principu, nevar tomēr noliegt, kasvarīgi ir novērst aizdomās turētās un apsūdzētās personas darbību, kas vērsta uz kriminālprocesa traucēšanu, liecinieku un cietušo personu nelikumīgu ietekmēšanu.³⁸

No vienas puses, darba autore piekrīt, ka apcietinātajām personām ir īpašs statuss, kas tiek piemērots pastāvot pamatotām šaubām. Procesa virzītājs, piemērojot apcietinājumu vai iniciējot tā piemērošanu, acīm redzami neuzskata, ka kriminālprocess izbeigsies ar personu attaisnojošo spriedumu – viņš ir pārliecināts, ka persona ir vainīga tai inkriminētajā noziedzīgajā nodarījumā un saskata risku, ka persona varētu traucēt kriminālprocesu un izdarīt jaunus noziedzīgus nodarījumus. Šāda procesa virzītāja pārliecība un drošības līdzekļa – apcietinājuma – piemērošanas fakts tomēr neizslēdz apsūdzētā attaisnošanu.³⁹

Turpretī attiecībā uz notiesātajiem, kuri brīvības atņemšanas sodu izcieš atklātajā cietumā, darba autore uzskata, ka šīs personas kaut kādā mērā ir pierādījušas, ka ir pelnījušas atrasties tieši šī tipa cietumā. Proti, par šīm personām pastāv pārliecība, ka tās ir piemērotas atrasties atklātajā cietumā un strādāt ārpus cietuma teritorijas, ņemot vērā to īpašības, tajā skaitā, arī uzvedību un izdarīto noziedzīgo nodarījumu.

Ņemot vērā augstāk minēto, darba autores ieskatā, tomēr nav pareizi, ka personai, kura nav uzskatāma par sodītu, ir stingrāki ierobežojumi kā personai, kura izcieš brīvības atņemšanas sodu.

Protams, darba autores ierosinājums nav pasliktināt notiesāto stāvokli, kas sodu izcieš atklātajā cietumā, tas nebūtu pareizi, jo neatbilstu progresīvās sodu izpildes noteikumiem.

Darba autores ierosinājums būtu mainīt pastāvošo regulējumu attiecībā uz apcietinātajiem, padarot to līdzvērtīgu notiesāto personu, kas sodu izcieš atklātajā cietumā, nodarbināšanas regulējumam. Darba autores ierosinājumu varētu saistīt ar sekām, kas var rasties, ja persona, kura tikusi apcietināta, vēlāk tiktu attaisnota. Apskatot tiesu praksi, saistībā ar drošības līdzekļa - apcietinājums - piemērošanu, darba autore saskārās ar Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 13.februāra spriedumu lietā Nr.A420718610.⁴⁰

Augstāk minētajā spriedumā situācija bija tāda, ka persona A tika apcietināta un apcietinājumā pavadīja 20 mēnešus. Laikā, kad persona tika apcietināta, tā bija uzsākusi darba attiecības, bet konkrētajā brīdī personai ritēja 3 mēnešu noteiktais pārbaudes laiks. Personas A

---

³⁸Judins A. Apcietinājums Latvijas kriminālprocesā. Rīga: Biedrība „Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS”, 2011, 18.lpp.

³⁹Turpat, 19.lpp.

⁴⁰ Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 13.februāra spriedums lietā Nr. A420718610. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi> [aplūkots 2016.gada 13.aprīlī].

darba devējs, pamatojoties uz Darba likuma⁴¹ 47.panta pirmo daļu, kurā noteikts, ka darba devējam, uzteicot darba līgumu pārbaudes laikā, nav pienākums norādīt šāda uzteikuma iemeslu, uzteica darba līgumu. Persona A tika attaisnota un atbrīvota. Persona A uzskatīja, ka tai ir tiesības saņemt kompensāciju neiegūtās peļņas apmērā, saskaņā ar likuma „Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu”⁴² (turpmāk – Atlīdzināšanas likums) normām. Atlīdzināšanas likuma 4.panta pirmās daļas 8.punkts paredz personas tiesības uz neiegūtās peļņas saņemšanu. Tika konstatēts, ka pamats saņemt atlīdzinājumu neiegūtās peļņas apmērā ir tikai par vienu mēnesi, bet par pārējo laiku šāda pamata nav, jo darba līgums tika uzteikts. Apgabaltiesa atzina, ka personai A nepamatoti piemērotais drošības līdzeklis – apcietinājums - nevarēja neizbēgami izraisīt tās sekas, kas faktiski iestājās, proti, darba līguma uzteikumu. Tā kā apcietinājuma laikā darba tiesiskās attiecības ar pieteicēju tika izbeigtas, bet apcietinājuma dēļ pieteicējam neradās iespēja nodibināt jaunas darba attiecības, tika konstatēts tiesisks pamats Atlīdzināšanas likuma 4.panta otrajā daļā noteiktās kompensācijas izmaksai, proti, tika izmaksāta kompensācija par katru apcietinājumā turēšanas mēnesi, kas bija ievērojami mazāka, kā būtu bijusi neiegūtā peļņa, ja tiktu atzīts, ka personai tika uzteikts darba līgums tikai tāpēc, ka tā tika apcietināta.

Darba autore šo spriedumu aprakstīja ne tāpēc, lai kritizētu tiesas spriedumu vai analizētu piemērotās normas un to pamatotību, bet gan tāpēc, lai norādītu, kādas kaitīgās sekas var rasties, ja persona tiek nepamatoti apcietināta. Proti, konkrētajā gadījumā personai tika uzteikts darba līgums, bet kompensācija par nepamatoto apcietinājumu tika izmaksāta mazāka, kā tas varēja būt, ja personai būtu beidzies pārbaudes laiks.

Sasaistot šo gadījumu ar iepriekš aprakstīto problēmu, ka apcietinātajām personām jau tā tiek ierobežotas nodarbinātības tiesības vairāk kā notiesātajiem, kas sodu izcieš atklātajā cietumā, darba autore uzskata, ka būtu jākompensē šī pastāvošā atšķirība.

Pirmkārt, ir jāņem vērā, ka Krimināllikuma 35.panta otrās daļas 4.punktā ir noteikts, ka viens no soda mērķiem, ir resocializēt notiesāto personu. Ieslodzīto darbs ir viens no pasākumiem, lai tiktu īstenota resocializācija attiecībā uz notiesāto personu. Kā jau iepriekš noskaidrots, apcietinātajiem tiek piemērota daļēja resocializācija sociālās rehabilitācijas veidā, kuras ietvaros, arī apcietinātās personas var tikt nodrošinātas ar darba iespējām apcietinājuma laikā. Darba autores ieskatā, attiecībā uz apcietinājumā esošajām personām, nav pamats

---

⁴¹Darba likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6.jūlijs, nr.105 (2492). Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 15.februārī].

⁴²Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 16.jūnijs, nr. 176/178 (1237/1239). Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 14.aprīlī].

piemērot resocializācijas pasākumus tādā pašā līmenī, kā tas ir attiecībā uz notiesātajām personām.

Jāņem vērā arī tas, ka saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 272.panta pirmo daļu, viens no apcietinājuma piemērošanas noteikumiem paredz, ka apcietinājumu var piemērot, ja pastāv pamatotas aizdomas, ka persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, par kuru likums paredz brīvības atņemšanas sodu. Brīvības atņemšanas sods ir paredzēts arī par nodarījumiem, kas saskaņā ar Krimināllikuma 7.pantu klasificējami kā kriminālpārkāpumi, proti, Krimināllikuma 7.panta otrajā daļā noteikts, ka kriminālpārkāpums ir nodarījums, par kuru šajā likumā paredzēta brīvības atņemšana uz laiku no piecpadsmit dienām, bet ne ilgāku par trim mēnešiem (īslaicīga brīvības atņemšana), vai vieglāka soda veids. Ņemot vērā to, ka Kriminālprocesa likuma normas nesatur norādi, ka apcietinājumu varētu piemērot tikai, ja pastāv šaubas, ka persona ir izdarījusi mazāk smagu, smagu vai sevišķi smagu noziegumu, var secināt, ka teorētiski, kriminālprocesuālo interešu aizsardzības nolūkā, apcietinājumu var piemērot arī personai, attiecībā uz kuru pastāv pamatotas šaubas, ka tā ir izdarījusi kriminālpārkāpumu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, darba autore uzskata, ka pašreizējais regulējums, kas paredz apcietinātajiem stingrākus ierobežojumus, attiecībā uz nodarbinātību, ir īpaši vērtējams, jo sekas, kas rodas no nepamatota apcietinājuma piemērošanas personai var radīt pretēju efektu resocializācijas būtībai, proti, persona var zaudēt savu esošo darbu.

Darba autores ieskatā, personas, kurām brīdī, kad tiek piemērots drošības līdzeklis - apcietinājums - ir pastāvīgs darbs, būtu īpaši jāaizsargā, paredzot noteikumu, ka šīs personas, iespēju robežās, var turpināt savus darba pienākumus, bet ja tas nav iespējams, nodrošināt, ka šīs personas nezaudē savas darba iemaņas.

Vērtējot, vai personai ir iespējams turpināt veikt savus darba pienākumus, būtu jāņem vērā, kāds ir iespējamais pamats, kāpēc konkrētajai personai tiek ierobežota brīvība, proti, vai persona ir aizdomās turētais vai apsūdzētais par kriminālpārkāpuma, mazāk smaga nozieguma, smaga nozieguma vai sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu. Šos apstākļus vērtēt būtu būtiski, jo, ja personai tiktu piemērots drošības līdzeklis - apcietinājums - par iespējama kriminālpārkāpuma izdarīšanu, par ko paredz brīvības atņemšanu līdz trīs mēnešiem, varētu rasties situācija, kuras sekas būtu pretējas resocializācijas mērķim.

Darba autores ieskatā, ir jāsaprot, kas būtu vērtīgāk - ja personai ir pastāvīgs darbs ārpus cietuma teritorijas, vai labāk būtu, ka šī persona zaudē tiesības veikt savus darba pienākumus, jo personu turpmāk var nodarbināt tikai cietuma kamerā un tikai uz uzņēmuma līguma pamata, vai tomēr vērtīgāk būtu saglabāt iespēju, ka persona var turpināt savus darba pienākumus, protams, vērtējot katru konkrēto gadījumu atsevišķi - vērtējot darba pienākumu

raksturu, vai to ir iespējams veikt izmeklēšanas cietumā, vērtējot, vai darba pienākumi nav saistīti ar iespējamo noziedzīgo nodarījumu un citus apstākļus.

Darba autores ieskatā, nebūtu jāgroza likuma normas, atļaujot apcietinātos nodarbināt ārpus cietuma teritorijas, ņemot vērā mērķi, kāpēc šīm personām piemērots drošības līdzeklis, kā tas ir atklātajos cietumos, tomēr darba autore piedāvā risinājumu, kas dotu apcietinātajām personām iespēju turpināt savus darba pienākumus arī apcietinājuma laikā.

Darba autore piedāvā veikt grozījumus Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 26.pantā, papildinot šo pantu ar (1¹) daļu šādā redakcijā: "Pēc apcietinātā iesnieguma, cietuma priekšnieks var lemt par atļaujas sniegšanu apcietinātajam turpināt savus darba pienākumus, kas viņam bijuši ārpus ieslodzījuma vietas, ja šāda darba veikšana nerada draudus vispārējai drošībai un kriminālprocesa interesēm. Minētās atļaujas sniegšanai nepieciešama procesa virzītāja atļauja."

Darba autores piedāvātais regulējuma papildinājums nebūtu jāsaprot kā pašsaprotamas tiesības apcietinātajai personai turpināt darba attiecības, kaut arī tai ir piemērots drošības līdzeklis - apcietinājums, bet gan kā iespēja, kas izlīdzinātu pastāvošo regulējumu, kas apcietināto personu tiesības ierobežo vairāk kā notiesāto personu tiesības, kas sodu izcieš atklātajā cietumā.

3. IESLODZĪTO PERSONU NODARBINĀŠANA BEZ ATLĪDZĪBAS UN PAR SAMAKSU

3.1. Ieslodzīto personu nodarbināšana bez atlīdzības un Latvijas Soduzpildes kodeksa atbilstība Latvijas Republikas Satversmei

Arī šajā apakšnodaļā darba autore apskatīs tiesisko regulējumu, kas attiecas uz ieslodzīto personu nodarbināšanu bez atlīdzības, atsevišķi notiesātajām un apcietinātajām personām, salīdzinot iespējas nodarbināt ieslodzītos darbos bez atlīdzības, kā arī vērtējot šādas nodarbinātības pamatu un atšķirību no piespiedu darba, ko, saskaņā ar Krimināllikuma 36.pantu, var piemērot gan kā pamatsodu, gan kā papildsodu.

Lai arī ar brīvības atņemšanu notiesāto personu nodarbinātība norāda uz vairākiem pozitīviem aspektiem, svarīgi ir ņemt vērā to, ka šāda veida notiesāto personu nodarbināšana, nedrīkst izpausties kā piespiedu darbs. Uz to norāda Eiropas Padomes Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija⁴³, kuras 4.panta 2.punktā ir noteikts, ka nevienam cilvēkam nedrīkst likt veikt piespiedu vai obligātu darbu. Šī paša panta 3.punkta a apakšpunktā ir noteikts, ka pantā minētais termins "piespiedu darbs" vai "obligāts darbs" neietver jebkuru darbu, kas parasti tiek veikts ieslodzījuma laikā. Arī Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām⁴⁴ 8.panta 3.punkts noteic, ka "notiesāto darbs nav pieskaitāms piespiedu nodarbēm".

Latvijas Soduzpildes kodeksa 56.¹ pantā ir minēts, ka notiesātos, kas sodu izcieš izmeklēšanas cietumā, brīvības atņemšanas iestādē vai audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem, nodarbina par samaksu vai bez atlīdzības.

Latvijas Soduzpildes kodeksa 56.¹⁰ pantā minēti noteikumi notiesāto personu nodarbināšanai bez atlīdzības. Šī panta trešā daļa nosaka, ka darbus bez atlīdzības notiesātie veic rindas kārtībā ārpus darba laika ne ilgāk kā četras stundas dienā, bet piektā daļa nosaka, ka darbos bez atlīdzības neiesaista notiesātos, kas nodarbināti par samaksu ilgāk nekā četras stundas dienā. Šāds darba stundu ierobežojums noteikts, lai netiktu pārkāpts vispārīgais noteikums par darba stundu skaitu vienā dienā, proti, vienas dienas darba stundu skaits nedrīkst pārsniegt astoņas stundas.

---

⁴³ Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija: Eiropas Padomes starptautisks dokuments, daudzpusējs. Latvijas Vēstnesis, 1997. 13. jūnijs, nr. 143/144 (858/859). Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2015.gada 17.aprīlī].

⁴⁴ Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām: Apvienoto Nāciju Organizācijas starptautisks dokuments, daudzpusējs. Latvijas Vēstnesis, 2003. 23. aprīlis, nr. 61 (2826). Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2015.gada 17.aprīlī].

Augstāk minētā panta pirmajā daļā minēts, ka ar brīvības atņemšanu notiesātos nodarbina bez atlīdzības vienīgi brīvības atņemšanas iestāžu un apkārtējās teritorijas uzturēšanas, uzkopšanas un labiekārtošanas darbos, kā arī notiesāto kultūras un sadzīves apstākļu uzlabošanas darbos, bet panta otrajā daļā ir noteikts, ka ar brīvības atņemšanu notiesātos, izņemot nepilngadīgos, grūtnieces, sievietes pēcdzemdību periodā līdz vienam gadam, sievietes, kas baro bērnu ar krūti, pensijas vecumu sasniegušos notiesātos, kā arī notiesātos, kas ir pirmās vai otrās grupas invalīdi, nodarbina bez atlīdzības bez viņu piekrišanas.

Šī norma skaidri norāda uz to, ka ar brīvības atņemšanu notiesātās personas var nodarbināt bez atlīdzības, neprasot šo personu piekrišanu. Šādas normas esamība rada jautājumu, vai tā ir atbilstoša Latvijas Republikas Satversmes 106. un 107. pantā garantētajām cilvēka pamattiesībām.

Regulējums par apcietināto personu nodarbinātību bez atlīdzības ir atrodams Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 26.panta otrajā daļā, kas nosaka, ka apcietināto bez atlīdzības var iesaistīt vienīgi izmeklēšanas cietuma un apkārtējās teritorijas sakopšanā un labiekārtošanā, kā arī apcietināto kultūras un sadzīves apstākļu uzlabošanā. Šīs nodarbes saskaņā ar dienas režīmu drīkst ilgt divas stundas dienā. Pēc apcietinātā vēlēšanās minētajos darbos viņu var nodarbināt ilgāk.

Satversmes 106. pantā ir noteikts, ka ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai. Piespiedu darbs ir aizliegts. Par piespiedu darbu netiek uzskatīta iesaistīšana katastrofu un to seku likvidēšanā un nodarbināšana saskaņā ar tiesas nolēmumu. Savukārt Satversmes 107. pantā ir noteikts, ka ikvienam darbiniekam ir tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu, kas nav mazāka par valsts noteikto minimumu, kā arī tiesības uz iknedēļas brīvdienām un ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu.

Tātad, gadījumā, ja persona nevēlas tikt nodarbināta brīvības atņemšanas iestāžu un apkārtējās teritorijas uzturēšanas, uzkopšanas, labiekārtošanas darbos, vai kultūras un sadzīves apstākļu uzlabošanas darbos, bet atbilstoši Latvijas Soduzpildes kodeksam šādos darbos viņa tiek nodarbināta bez atlīdzības, to varētu uzskatīt kā piespiedu darbu, kuru Satversmes 106. pants aizliedz, jo šāda nodarbināšana nav ne iesaistīšana katastrofu un to seku likvidēšanā, ne nodarbināšana saskaņā ar tiesas nolēmumu, jo piespiedu darbs un notiesāto nodarbināšana nav viens un tas pats. Tāpat varētu likties, ka šāda nodarbināšana nav atbilstoša Satversmes 107. pantam, jo tajā ir minēts, ka ikvienam darbiniekam ir tiesības uz atlīdzību, kas nav mazāka par valsts noteikto minimumu.

Ņemot vērā iepriekš minēto un Satversmes 106. un 107. pantā minētās cilvēka pamattiesības, varētu likties, ka Latvijas Sodū izpildes kodeksa normas, kurās paredzēta notiesātās personas nodarbināšana bez atlīdzības neprasot tās piekrišanu, ir pretrunā ar Satversmes pantiem, taču Satversmes 116. pants nosaka, ka „Personas tiesības, kas noteiktas Satversmes deviņdesmit sestajā, deviņdesmit septītajā, deviņdesmit astotajā, simtajā, simt otrajā, simt trešajā, simt sestajā un simt astotajā pantā, var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. Uz šajā pantā minēto nosacījumu pamata var ierobežot arī reliģiskās pārliecības paušanu”.

Papildus Satversmes 116. pantā tieši noteiktajām personas pamattiesību ierobežošanas iespējām Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmē noteiktās tiesības nav absolūtas. Tādējādi secināms, ka, lai arī Satversmē nostiprinātās personas pamattiesības ir aizsargājamas un veido demokrātiskas valsts pamatu, šīs tiesības nav absolūtas, proti, citu cilvēku tiesības, demokrātiskas valsts iekārtas, sabiedrības drošības, labklājības un tikumības aizsardzības nolūkā Satversmē noteiktās pamattiesības var tikt ierobežotas. Šādu Satversmē garantēto pamattiesību ierobežojumam ir jābūt noteiktam ar likumu. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmē noteiktās pamattiesības, tostarp Satversmes 107. pantā noteiktās tiesības, nav absolūtas. Tās var ierobežot, turklāt ierobežojumi ieslodzītajām personām var būt stingrāki nekā brīvībā esošām personām. Persona, atrodoties ieslodzījumā, saglabā savas pamattiesības, un jebkurš to ierobežojums ir jāpamato.⁴⁵

Notiesātajam soda izpildes režīma ietvaros tiek noteikti zināmi ierobežojumi, kas paredzēti Latvijas Sodū izpildes kodeksā un citos normatīvajos aktos. Šie ierobežojumi nedrīkst būt lielāki nekā nepieciešams piespriedē soda veida rakstura un soda izpildes režīma dēļ. Satversmes tiesas spriedumos uzsvērts, ka pasākumi, kas saistīti ar pamattiesību ierobežojumiem, pieļaujami tikai tādā apmērā, kāds nepieciešams attiecīgā leģitīmā mērķa sasniegšanai. Ar Latvijas Sodū izpildes kodeksa 56. panta pirmo daļu (šobrīd 56.¹⁰ panta pirmā daļa) noteiktas ieslodzījuma vietu administrācijas tiesības nodarbināt notiesātos bez atlīdzības darbos, kas ir brīvības atņemšanas vietu un apkārtējās teritorijas labiekārtošanas darbi, kā arī notiesāto kultūras un sadzīves apstākļu uzlabošanas darbi. Tādējādi attiecībā pret notiesātajiem, kas sodu izcieš brīvības atņemšanas vietā, ar likumu ir noteikts Satversmes 106. un 107. pantā noteikto pamattiesību ierobežojums, kas ir attaisnojams un samērīgs ierobežojums, kas vienlaicīgi dod iespēju notiesātajam paust savu attieksmi pret darbu un

---

⁴⁵Rīgas Administratīvās apgabaltiesas 2012. gada 15. jūnija spriedums lietā Nr. r.A42924809AA43-0603-12/17. Pieejams: http://www.tiesas.lv/files/AL/2012/06_2012/15_06_2012/AL_1506_apg_AA43-0603-12_17.pdf [aplūkots 2015. gada 17. aprīlī].

tiesībām kopumā, kas savukārt ir vērtējams kritērijs notiesātā virzībai progresīvajā sodu izpildes procesā.⁴⁶

No minētā secināms, ka Latvijas Sodu izpildes kodekss atbilst Satversmes tiesību normām un Latvijai saistošajiem starptautiskajiem tiesību aktiem, bet rodas jautājums par to, cik lielā mērā valstij ir pienākums nodrošināt ieslodzītās personas ar darbu. Satversmes 106. pants paredz tiesības izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām. Ņemot vērā to, ka personas, kuras atrodas ieslodzījuma vietās, ne vienmēr pilnībā varēs īstenot šīs tiesības, rodas jautājums, kādā mērā valstij ir pienākums ieslodzītajām personām garantēt šajā pantā minētās pamattiesības. Satversmes 106.pants, Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā, neparedz, ka personai ir tiesības prasīt, lai valsts viņu nodrošina ar darbu. Norma tikai paredz, ka ikviens var brīvi atkarībā no saviem, nevis valsts noteiktiem, apsvērumiem izvēlēties nodarbošanās veidu un vietu. Tomēr minētās tiesības nesniedzas tik tālu, lai radītu valstij pozitīvu pienākumu nodrošināt visus strādāt gribētājus ar darbu.⁴⁷

Attiecībā uz Latvijai saistošām starptautisko tiesību normām Senāta Administratīvo lietu departaments nekonstatē, ka Latvija būtu uzņēmusies saistības nodrošināt notiesātās personas ar darbu. Eiropas Padomes Ministru Komiteja 1987.gada 12.februārī pieņēmusi rekomendāciju Nr. R(87)3 „Eiropas cietumu noteikumi”, kurā pievērsta uzmanība ieslodzīto nodarbināšanai kā soda izciešanas pozitīvam elementam, un kas, citastarp, paredz, ka pietiekams un noderīgs darbs vai cita mērķtiecīga darbība ir jānodrošina, lai nodarbinātu ieslodzītos normālu darba dienu. Tajā pat laikā šis ir juridiski rekomendējošs, bet ne saistošs dokuments. Līdz ar to rekomendācijā teikto nevar uzskatīt kā valsts pienākumu.⁴⁸

Apkopojot minēto par personu nodarbinātību bez atlīdzības ieslodzījuma vietās, darba autore secina, ka ieslodzīto personu nodarbināšana bez atlīdzības nav uzskatāma par piespiedu darbu. Darbs ieslodzījuma vietās, arī ja par to netiek saņemta atlīdzība, ir uzskatāms par daļu no sociālās rehabilitācijas apcietinātajiem un resocializācijas notiesātajiem.

---

⁴⁶Rīgas Administratīvās apgabaltiesas 2012. gada 15. jūnija spriedums lietā Nr. r.A42924809AA43-0603-12/17. Pieejams: http://www.tiesas.lv/files/AL/2012/06_2012/15_06_2012/AL_1506_apg_AA43-0603-12_17.pdf [aplūkots 2015. gada 17. aprīlī].

⁴⁷Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 7. novembra lēmums lietā SKA – 576/2007. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-administrativo-lietu-departaments/hronologiska-seciba/2007-hronologiska-seciba/> [aplūkots 2015. gada 17.aprīlī].

⁴⁸Turpat.

3.2. Ieslodzīto personu nodarbināšanas par samaksu vispārīgs raksturojums

Kā jau iepriekš noskaidrots, ieslodzītās personas var nodarbināt gan par samaksu, gan bez atlīdzības. Nodarbināšanai par samaksu pastāv būtiskas atšķirības starp notiesātajiem un apcietinātajiem un ne tikai. Pastāv arī atšķirības nodarbinātības par samaksu jautājumos starp notiesātajiem, atkarībā no soda izciešanas režīma un cietuma veida, kurā notiesātais izcieš brīvības atņemšanas sodu.

Kārtību, kādā notiesātās personas tiek nodarbinātas par samaksu, nosaka vairāki normatīvie akti, tajā skaitā arī Civillikuma⁴⁹ un Darba likuma⁵⁰ normas.

Lai būtu pamats notiesāto nodarbināt par samaksu, saskaņā ar Latvijas sodu izpildes kodeksa 56.² panta pirmo daļu, notiesātajai personai vispirms ir jāvēlējas ar rakstveida iesniegumu pie brīvības atņemšanas iestādes priekšnieka. Notiesātais, kas vēlas tikt nodarbināts brīvības atņemšanas iestādes teritorijā, iesniedz brīvības atņemšanas iestādes priekšniekam rakstisku iesniegumu, kurā norāda vēlamo nodarbināšanas veidu un ziņas par savu izglītību, darba pieredzi un prasmēm, saskaņā ar Ministru Kabineta 2012.gada 17.janvāra noteikumu Nr. 63. "Kārtība, kādā ar brīvības atņemšanu notiesātos nodarbina par samaksu"⁵¹ 2. punktu.

Saskaņā ar minēto noteikumu 3.punktu, brīvības atņemšanas iestādes priekšnieks 14 dienu laikā izskata šo iesniegumu un informē notiesāto par iespēju strādāt saimnieciskajā apkalpē vai pie komersanta brīvības atņemšanas iestādē, ņemot vērā notiesātajam noteikto soda izciešanas režīmu.

Savukārt minēto noteikumu 4.punkts nosaka, ka notiesātais, kas sodu izcieš atklātā cietumā un vēlas strādāt ārpus cietuma teritorijas, patstāvīgi meklē nodarbināšanas iespējas atbilstoši Latvijas Sodu izpildes kodeksā noteiktajam attiecībā uz soda izpildes režīmu atklātajā cietumā. Atrodot darbu ārpus brīvības atņemšanas iestādes, notiesātais iesniedz brīvības atņemšanas iestādes priekšniekam rakstisku iesniegumu, kurā norāda darba vietu, adresi un amatu.

Saskaņā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.³ panta trešo daļu, lai notiesāto varētu nodarbināt, brīvības atņemšanas iestādes priekšnieks izdod attiecīgu rīkojumu, kas vienlaikus

---

⁴⁹Civillikums: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1937. 26.februāris, nr.46. Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 15.februārī].

⁵⁰Darba likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6.jūlijs, nr.105 (2492). Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 15.februārī].

⁵¹Kārtība, kādā ar brīvības atņemšanu notiesātos nodarbina par samaksu: Ministru kabineta 2012.gada 17.janvāra noteikumi Nr.63. Latvijas Vēstnesis, 2012, 25.janvāris, nr. 14 (4617). Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 28.februārī].

ir atļauja notiesātajam darba laikā atrasties noteiktā darba vietā. Rīkojums ir neatņemama vienošanās par darba veikšanu vai darba līguma sastāvdaļa. Izdodot rīkojumu, brīvības atņemšanas iestādes priekšnieks ņem vērā notiesātajam noteikto soda izciešanas režīmu.

Saskaņā ar Ministru Kabineta noteikumu Nr. 63 "Kārtība, kādā ar brīvības atņemšanu notiesātos nodarbina par samaksu" 7.punktu, rīkojumā par notiesātā nodarbināšanu norāda notiesātā vārdu, uzvārdu un personas kodu (ja personas koda nav, – dzimšanas gadu, mēnesi un datumu, ārvalstniekiem – identifikācijas numuru), darba uzsākšanas datumu, darba veikšanas vietu (atrašanās vietu darba laikā) un, ja notiesātais tiks nodarbināts saimnieciskajā apkalpē, – arī amatu, darba samaksas apmēru un izmaksas laiku, vispārīgu nolīgta darba raksturojumu, nolīgto dienas vai nedēļas darba laiku, pārbaudes laiku (ja tāds tiek noteikts), kā arī citus nosacījumus, kas saistīti ar notiesātā nodarbināšanu. Atteikumam izdot rīkojumu par notiesātā nodarbināšanu ir jābūt pamatotam. Rīkojumu par atteikumu nodarbināt notiesāto var apstrīdēt Ieslodzījuma vietu pārvaldē. Ieslodzījuma vietu pārvaldes lēmums nav pārsūdzams.

Latvijas Soduzpildes kodeksa 56.³ trešās daļas pēdējais teikums "Ieslodzījuma vietu pārvaldes lēmums nav pārsūdzams" ir izraisījis diskusijas, jo ir bijušas šaubas par šī teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.panta pirmajam teikumam, kurā noteikts, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.

Satversmes tiesa savā spriedumā norādījusi, ka, lai nodrošinātu efektīvu tiesu sistēmas funkcionēšanu, tiesības uz taisnīgu tiesu var tikt saprātīgi ierobežotas. Likumdevējam būtu jā rūpējas par tiesu atslogošanu no acīmredzami nepamatotu pieteikumu izskatīšanas un jānovērš ļaunprātīga tiesas resursu izmantošana. Tomēr likumdevējam jāņem vērā, ka Satversmes 92.panta pirmais teikums gadījumos, kad tiek skartas personas tiesības un likumiskās intereses, prasa nodrošināt personai vismaz minimālās tiesības vērsties tiesā, t.i., tiesības uz lietas izskatīšanu vismaz vienā instancē. Šādas tiesības var liegt vienīgi izņēmuma gadījumos, kad iestāde attiecībā uz tai īpaši pakļautu personu pieņem iekšēju lēmumu un nav konstatējams būtisks cilvēktiesību ierobežojums Administratīvā Procesā likuma 1.panta trešās daļas izpratnē, kā arī netiek skartas šīs personas tiesības un likumiskās intereses Satversmes 92.panta pirmā teikuma izpratnē. Turklāt ir iespējami arī tādi gadījumi, kad iestādes iekšējs lēmums varētu būtiski skart iestādei īpaši pakļautās personas cilvēktiesības un būtu uzskatāms par administratīvu aktu.⁵² Satversmes tiesa uzsver, ka izskatāmajā lietā apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 92.panta pirmajam teikumam ir vērtēta kopsakarā ar konkrētās lietas

---

⁵²Par Latvijas Soduzpildes kodeksa 56.³ panta trešās daļas sestā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.panta pirmajam teikumam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2014.gada 10.jūnija spriedums lietā Nr.2013-18-01. Latvijas Vēstnesis, 2014. 13. jūnijs, nr. 115 (5175).

faktiskajiem apstākļiem. Šajā lietā nav vērtēti citi gadījumi, kad īpaši pakļauto personu (ieslodzīto) tiesības vērsties tiesā varētu tikt ierobežotas, pamatojoties uz Latvijas Sodu izpildes kodeksā noteiktu aizliegumu. Apstrīdētā norma, ciktāl tā attiecas uz ieslodzīto personu nodarbināšanu ārpus ieslodzījuma vietas, atbilst Satversmes 92.panta pirmajam teikumam.⁵³

Latvijas sodu izpildes kodeksa 56.² panta otrā daļa nosaka, ka notiesātos par samaksu nodarbina brīvības atņemšanas iestādes saimnieciskajā apkalpē, brīvības atņemšanas iestādē izvietotajās komersantu izveidotajās darba vietās vai ārpus brīvības atņemšanas iestādes, ja to atļauj notiesātajam noteiktais soda izciešanas režīms.

Saskaņā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa normām, ar brīvības atņemšanu notiesātās personas var nodarbināt uz darba līguma vai vienošanās par darba veikšanu pamata. Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.³ panta pirmā un otrā daļa nosaka, ka notiesātos, kuri sodu izcieš slēgtajā vai daļēji slēgtajā cietumā, neatkarīgi no tā, vai viņi tiek nodarbināti komersantu uzņēmumos vai cietuma saimnieciskajā apkalpē, nodarbina uz vienošanās par darba veikšanu pamata. Notiesātos, kuri sodu izcieš atklātajā cietumā, ja tie tiek nodarbināti cietuma saimnieciskajā apkalpē, nodarina uz darba līguma pamata.

Vienošanos par darba veikšanu starp komersantu un notiesāto vai darba līgumu ar notiesāto, kurš sodu izcieš atklātā cietumā, ja tas nodarbināts ārpus brīvības atņemšanas iestādes, noslēdz trijos eksemplāros. Komersants, kurš noslēdzis vienošanos vai darba līgumu ar notiesāto, pirms notiesātā nodarbināšanas vienu vienošanās vai darba līguma eksemplāru iesniedz brīvības atņemšanas iestādes administrācijai triju darbdienu laikā pēc vienošanās vai darba līguma noslēgšanas. Vienu vienošanās vai darba līguma eksemplāru ievieto notiesātā personas lietā, saskaņā ar Ministru Kabineta noteikumu Nr.63 "Kārtība, kādā ar brīvības atņemšanu notiesātos nodarbina par samaksu" 5. un 6. punktu.

Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.³ panta pirmās daļas otrais teikums nosaka: "Ja notiesāto, kas sodu izcieš atklātajā cietumā, komersants vēlas nodarbināt ārpus cietuma teritorijas esošā uzņēmumā, komersants un notiesātais pirms darba uzsākšanas noslēdz darba līgumu". Darba autorei šajā sakarā rodas jautājums, uz kāda pamata tiek nodarbināts notiesātais, kas sodu izcieš atklātajā cietumā, bet kuru komersants nevēlas nodarbināt ārpus cietuma teritorijas, un vai šādas situācijas praksē vispār pastāv, vai arī minētā panta regulējums ir tieši šāds, jo atklātajos cietumos komersanti nenodarbina notiesātos cietuma teritorijā.

---

⁵³ Par Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.³ panta trešās daļas sestā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.panta pirmajam teikumam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2014.gada 10.jūnija spriedums lietā Nr.2013-18-01. Latvijas Vēstnesis, 2014. 13. jūnijs, nr. 115 (5175).

Raugoties uz reālo situāciju, Latvijā ir tikai viens atklātais cietums un saskaņā ar darba autorei pieejamo informāciju, uz 2015.gada 31.decembri, Vecumnieku cietuma teritorijā netiek nodarbināti notiesātie komersantu izvietotos uzņēmumos, bet pieci notiesātie tiek nodarbināti ārpus cietuma teritorijas, tātad, uz darba līguma pamata.⁵⁴Tomēr, darba autore vērs uzmanību uz to, ka atklāto cietumu nodaļas ir vairākās citās brīvības atņemšanas iestādēs, kuru teritorijā ir izvietoti komersantu uzņēmumi. Darba autorei rodas jautājums, vai šāda veida brīvības atņemšanas iestādēs, kurās ir arī atklātā cietuma nodaļas, kopā ar personām, kuras brīvības atņemšanas sodu izcieš, piemēram, Ilģuciema cietumā, kas ir daļēji slēgtais cietums vai Daugavgrīvas cietumā, kas ir slēgtais, tiek nodarbinātas arī personas, kuras sodu izcieš atklātā cietuma nodaļā. Piemēram, saskaņā ar darba autorei pieejamajiem datiem, uz 2015.gada 31.decembri, Daugavgrīvas cietuma teritorijā notiesātās personas tika nodarbinātas divos komersantu uzņēmumos, no kuriem viens darbojas kokapstrādes, bet otrs šūšanas ražotnes nozarē.⁵⁵Kopā abos minētajos uzņēmumos tika nodarbināta 101 persona. Darba autore vēlējas noskaidrot, vai šajā cietumā un vai vispār slēgtajos un daļēji slēgtajos cietumos, kuros ir atklātā cietuma nodaļas, notiesātās personas tiek nodarbinātas pie viena komersanta un ja tā, tad uz kāda pamata tiek nodarbinātas personas, kuras sodu izcieš atklātā cietuma nodaļā - vai tas ir darba līgums, tāpat kā gadījumā, ja personu komersants nodarbinātu ārpus cietuma teritorijas, vai tā ir vienošanās par darba veikšanu, tāpat kā ar pārējām personām, kas tiek nodarbinātas slēgtajā vai daļēji slēgtajā cietumā.

Darba autore, maģistra darba izstrādes procesā noskaidroja, ka Latvijā nav situāciju, kad personas, kas sodu izcieš atklātajā cietumā, tiktu nodarbinātas komersanta uzņēmumā brīvības atņemšanas iestādes teritorijā. Reālā situācija norāda uz to, ka personas, kuras brīvības atņemšanas sodu izcieš atklātajā cietumā vai atklātā cietuma nodaļā, tiek nodarbinātas tikai ārpus cietuma teritorijas izvietotos uzņēmumos.

Latvijas Soduzpildes kodeksa 56.⁴ pantā ir minēts, kādi likumi, konkrētas nodaļas un panti ir piemērojami notiesātajām personām atkarībā no cietuma veida un atkarībā no nodarbināšanas tiesiskā pamata, proti, ja persona tiek nodarbināta atklātajā cietumā uz darba līguma pamata, darba tiesiskajām attiecībām piemērojams Darba likums, ciktāl tas nav pretrunā ar Latvijas Soduzpildes kodeksa normām, savukārt uz notiesāto, kas sodu izcieš izmeklēšanas cietumā, slēgtajā vai daļēji slēgtajā cietumā vai audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem un tiek nodarbināts uz vienošanās pamata, attiecas Latvijas Soduzpildes

---

⁵⁴Komersanti, ar kuriem noslēgti sadarbības līgumi par notiesāto nodarbināšanu (2015.gada 31.decembris). Ieslodzījuma vietu pārvaldes dokuments. Nepublicēts materiāls.

⁵⁵Turpat.

kodeksa normas, kā arī Darba likuma 4., 22., 23., 30., 32. un 33.nodaļa, 9., 29., 31., 67., 68., 75., 132., 142. un 156.pants un 154.panta pirmā, otrā, trešā un ceturtā daļa.

Saskaņā ar Latvijas Republikā spēkā esošajām tiesību normām, secināms, ka notiesāto personu nodarbināšanas par samaksu noteikumi atšķiras no brīvībā esošo personu nodarbināšanas noteikumiem. Lai arī abām nodarbināto kategorijām tiek piemērots darba likums, tomēr ar brīvības atņemšanu notiesātajām personām papildus Darba likuma normām, kā speciālais likums tiek piemērots arī Latvijas Sodu izpildes kodekss.

Attiecībā par darba laiku, proti pieļaujamo darba stundu skaitu, Darba likuma 131.panta pirmā daļa un Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.⁷ panta pirmā daļa nosaka, ka normālais nedēļas darba laiks ir 40 stundas, bet normālais dienas darba laiks ir 8 stundas.

Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.⁷ pirmā daļa nosaka, ka darba nedēļa sastāv no 5 darbdienām, bet ja darba rakstura dēļ nav iespējams noteikt 5 dienu darba nedēļu, tad var noteikt 6 dienu darba nedēļu, ar noteikumu, ka kopējais darba stundu skaits nedēļā nedrīkst pārsniegt 40 stundas, bet dienā nedrīkst pārsniegt 7 stundas. Līdzīgs regulējums ir arī Darba likumā, proti, 133.panta pirmā daļa nosaka, ka darbiniekam ir noteikta 5 dienu darba nedēļa, bet ja nepieciešams, var noteikt 6 dienu darba nedēļu, bet minētā panta otrajā daļā noteikts, ja noteikta sešu dienu darba nedēļa, dienas darba laika ilgums nedrīkst pārsniegt septiņas stundas.

Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.⁷ panta piektā daļa paredz, ka attiecībā uz notiesātajām personām, kuras sodu izcieš audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem, darba laiks nosakāms saskaņā ar Darba likumu.Saskaņā ar Darba likuma 132.panta, pirmodaļu, personām, kuras ir jaunākas par 18 gadiem, tiek noteikta piecu dienu darba nedēļa.Minētā panta trešā daļa nosaka, ka pusaudžus nedrīkst nodarbināt ilgāk par septiņām stundām dienā un vairāk par 35 stundām nedēļā.

Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.¹⁵ un turpmākie panti regulē ar brīvības atņemšanu notiesāto personu darba samaksas noteikšanas vispārīgos noteikumus. Minētā panta sestā daļa nosaka, ka darba samaksa notiesātajam normāla darba laika ietvaros nedrīkst būt mazāka par šajā kodeksā noteikto minimālo darba samaksas apmēru.

Līdzīgi kā citos gadījumos, arī attiecībā uz minimālo darba samaksu, pastāv atšķirības atkarībā no cietuma veida. Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.¹⁶ panta pirmās daļas 1. punktā ir minēts, ka slēgtajos un daļēji slēgtajos cietumos nodarbinātajiem notiesātajiem minimālā stundas tarifa likme un minimālā mēneša darba samaksa ir 50 procenti no valstī normālajam darba laikam noteiktās minimālās stundas tarifa likmes un minimālās mēneša darba samaksas.

2011.gadā Satversmes tiesā tika skatīts jautājums par šīs normas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 107.pantam. Tolaik gan šī norma bija ietverts Latvijas Sodu izpildes

kodeksa 51.panta 13.daļas 1.punktā. Pieteikuma iesniedzējs lūdza izvērtēt Kodeksa 51. panta trīspadsmitās daļas 1. punktu (turpmāk - apstrīdētā norma), proti, viņš uzskata, ka minimālās mēneša darba algas normālā darba laika ietvaros un minimālās stundas tarifa likmes (turpmāk arī - minimālā darba samaksa) noteikšana notiesātajiem 50 procentu apmērā no valstī vispārīgi noteiktās minimālās darba samaksas neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 107. pantā nostiprinātajām pamattiesībām saņemt atbilstošu darba samaksu, kas nav mazāka par valsts noteikto minimumu. satversmes tiesa atzina, ka notiesātās personas pamattiesību ierobežojums ir samērīgs un nosprieda atzīt Latvijas Soduzpildes kodeksa 51. panta trīspadsmitās daļas 1. punktu par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 107. pantam.⁵⁶

Atbilstoši Ministru kabineta 2015.gada 24.novembra noteikumu Nr.656 "Noteikumi par minimālās mēneša darba algas apmēru normālā darba laika ietvaros un minimālās stundas tarifa likmes aprēķināšanu"⁵⁷ 2.punktam, minimālā mēneša darba alga normālā darba laika ietvaros ir EUR 370. Ņemot vērā minēto, notiesātajiem, kuri sodu izcieš slēgtajā vai daļēji slēgtajā cietumā, minimālā mēneša darba alga ir EUR 185.

Minimālo stundas tarifa likmi, saskaņā ar Ministru kabineta 2015.gada 24.novembra noteikumu Nr.656 "Noteikumi par minimālās mēneša darba algas apmēru normālā darba laika ietvaros un minimālās stundas tarifa likmes aprēķināšanu" 3.punktu, aprēķina pēc formulas $TL_{min} = MDA / h$, kur "MDA" ir valstī noteiktā minimālā alga, bet "h" ir normālā darba laika stundu skaits mēnesī. Ņemot vērā šāda veida regulējumu, katram konkrētajam mēnesim minimālā stundas tarifa likme ir aprēķināma atsevišķi, atkarībā no reāli nostrādājamām stundām mēnesī. Kā piemēru darba autore aprēķinās minimālo stundas tarifa likmi 2016.gada februārim, normālam darbalaikam (piecu darba dienu nedēļa un 40 stundas nedēļā). Izdalot 370 ar 168 (februārī ir četras pilnas nedēļas un viena darba diena), sanāk, ka minimālā stundas tarifa likme valstī 2016.gada februārī ir EUR 2,2024, bet slēgtajos un daļēji slēgtajos cietumos nodarbinātajām personām minimālā stundas tarifa likme 2016.gada februārī ir EUR 1,1012.

Notiesātajiem, kas sodu izcieš atklātajā cietumā, minimālā stundas tarifa likme ir ekvivalenta valstī noteiktajai minimālajai stundas tarifa likmei, saskaņā ar Latvijas Soduzpildes kodeksa 56.¹⁶ panta pirmās daļas 2.punktu. Par minimālo mēneša algu notiesātajiem, kas sodu izcieš atklātajā cietumā, šajā pantā nekas nav minēts. Darba autore vērš uzmanību uz to, ka jau iepriekš tika pieminēts, ka uz notiesāto, kas sodu izcieš atklātajā cietumā un tiek nodarbināts uz darba līguma pamata, attiecas Darba likums, ciktāl tas nav pretrunā ar Latvijas

⁵⁶ Par Latvijas Soduzpildes kodeksa 51.panta trīspadsmitās daļas 1.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 107.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā nr.2010-67-01. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=231472> [aplūkots 2016.gada 17.aprīlī].

⁵⁷ Noteikumi par minimālās mēneša darba algas apmēru normālā darba laika ietvaros un minimālās stundas tarifa likmes aprēķināšanu: Ministru kabineta 2015.gada 24.novembra noteikumi nr.656. Latvijas Vēstnesis, 2015. 26.novembris, nr. 232 (5550). Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 23.februārī].

Sodu izpildes kodeksu. No minētā secināms, ka notiesātajam, kas sodu izcieš atklātajā cietumā, minimālā mēneša alga ir nosakāma saskaņā ar Darba likuma 61.panta otro daļu, kas nosaka, ka minimālo mēneša algu par normālo darbalaiku nosaka Ministru kabinets, kas savukārt nozīmē, ka notiesātajiem, kas sodu izcieš atklātajā cietumā un tiek nodarbināti uz darba līguma pamata, minimālā mēneša alga ir vienāda ar valstī noteikto, kas ir EUR 370.

Attiecībā uz nepilngadīgajiem, Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.¹⁶ pirmās daļas 3.punkts nosaka, ka nepilngadīgajam notiesātajam stundas tarifa likme ir 50 procentu apmērā no valstī pusaudzīm noteiktās minimālās stundas tarifa likmes. Saskaņā ar iepriekš minētajiem Ministru kabineta noteikumiem Nr.656 "Noteikumi par minimālās mēneša darba algas apmēru normālā darba laika ietvaros un minimālās stundas tarifa likmes aprēķināšanu" un Darba likuma 132.panta trešo daļu, darba autore, tāpat kā iepriekš, aprēķinās minimālo stundas tarifa likmi nepilngadīgajiem notiesātajiem 2016.gada februāra mēnesī. Valstī noteikto minimālo darba algu (EUR 370) izdalot ar februāra stundu skaitu $((35*4)+7 = 147$ stundas), sanāk, ka pusaudzīm noteiktā minimālā stundas tarifa likme februāra mēnesī ir EUR 2,5170, savukārt, nepilngadīgajam notiesātajam, saskaņā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.¹⁶ panta pirmās daļas 3.punktu, minimālā stundas tarifa likme 2016.gada februāra mēnesī ir EUR 1,2585 $(2,5170 - 50\% = 1,2585)$. Par minimālo mēneša algu attiecībā uz nepilngadīgajiem nekas nav minēts.

Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.¹⁷ panta pirmā daļa paredz, ka brīvības atņemšanas iestāde vai komersants, kas nodarbina notiesāto par samaksu, veic valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas par katru nodarbinātu notiesāto, kā arī iemaksā valsts budžetā no notiesātā darba samaksas ieturētās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas daļu un ieturēto iedzīvotāju ienākuma nodokli.

Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.17 panta otrajā daļā noteikts, ka notiesātajam no aprēķinātās darba samaksas izdara ieturējumus saskaņā ar izpildu dokumentiem Civilprocesa likumā paredzētajā kārtībā tādā apmērā, lai pēc visu ieturējumu izdarīšanas notiesātā personiskajā kontā varētu ieskaitīt vismaz 20 procentus no aprēķinātās darba samaksas, bet pensijas vecumu sasniegušo notiesāto, notiesāto pirmās un otrās grupas invalīdu, nepilngadīgo, grūtnieču, kā arī to notiesāto sieviešu personiskajā kontā, kurām ir bērni cietuma bērnunamā, — vismaz 40 procentus no aprēķinātās darba samaksas. Savukārt minētā panta trešajā daļā noteikts, ka, ja notiesātajam noteikts papildsods — naudas sods, tad brīvības atņemšanas iestādes administrācija pēc notiesātā lūguma katru mēnesi no viņa darba samaksas pārskaita līdzekļus šā soda samaksai paredzētajā Valsts kases kontā.

Tāpat kā ikvienam nodarbinātajam, arī ar brīvības atņemšanu notiesātajām personām, kuras tiek nodarbinātas par samaksu, pienākas ikgadējais apmaksātais atvaļinājums.

Saskaņā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.⁸ panta pirmo daļu, notiesātajiem pienākas sešu darba dienu ilgs ikgadējais apmaksātais atvaļinājums, savukārt Darba likuma 149.panta pirmā daļa paredz, ka nodarbinātajiem ir tiesības uz ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, kas nedrīkst būt īsāks par četrām kalendārajām nedēļām, neskaitot svētku dienas. Arī attiecībā uz nepilngadīgajām personām pastāv atšķirīgs regulējums abos, jau minētajos pantos, proti, Latvijas Sodu izpildes kodekss nosaka, ka nepilngadīgajiem notiesātajiem pienākas 12 darba dienu ilgs ikgadējais apmaksātais atvaļinājums, bet Darba likums paredz nodarbinātajām personām, kuras jaunākas par 18 gadiem, tiesības uz vienu mēnesi ilgu ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu.

Apskatot savstarpējās atšķirības starp personām brīvībā un ieslodzījumā, darba autorei liekas interesanti noregulēts jautājums par atvaļinājuma garumu starp nepilngadīgajiem un pilngadīgajiem, proti, ja salīdzina brīvībā esošo personu atvaļinājuma garumu, ko regulē Darba likums, secināms, ka pilngadīgajiem atvaļinājuma garums ir 4 nedēļas, bet nepilngadīgajiem viens mēnesis, kas pēc būtības ir teju viens un tas pats. Ja salīdzina atvaļinājuma garumu starp notiesātajiem nepilngadīgajiem un pilngadīgajiem, secināms, ka nepilngadīgajiem atvaļinājums ir divas reizes garāks nekā pilngadīgajiem notiesātajiem. Darba autores ieskatā, attiecībā uz šo regulējumu, nav saskatāmas problēmas, jo nepilngadīgo notiesāto stāvoklis ir uzlabots attiecībā pret pilngadīgajiem notiesātajiem.

Lai arī attiecībā uz apmaksāto atvaļinājumu ilgumu ir būtiskas atšķirības starp Latvijas Sodu izpildes kodeksa un Darba likuma normām, tomēr attiecībā uz to, pēc cik ilga nostrādāta perioda ir tiesības uz atvaļinājumu, gan Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.⁸ panta otrā daļa, gan Darba likuma 150.panta trešā daļa nosaka, ka darbiniekam ir tiesības uz pirmo ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, ja viņš pie darba devēja ir nepārtraukti nodarbināts ne mazāk kā sešus mēnešus.

Vēl viena atšķirība starp abiem minētajiem likumiem attiecībā uz atvaļinājumiem ir saistīta ar atvaļinājuma pārcelšanu uz nākamo gadu, proti, Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.⁸ panta piektajā daļā noteikts, ka notiesātā atvaļinājumu nedrīkst pārcelt uz nākamo gadu, savukārt Darba likuma 149.panta trešajā daļā noteikts, ka izņēmuma gadījumos, ar darbinieka rakstveida piekrišanu, pieļaujams pārcelt atvaļinājuma daļu uz nākamo gadu. Gan Darba likuma 157.panta otrā daļa, gan Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.⁸panta astotā daļa paredz iespēju personai piešķirt arī 20 darba dienu ilgu mācību atvaļinājumu pārbaudījumu vai eksāmenu kārošanai. Latvijas Sodu izpildes kodekss paredz, ka šāda veida atvaļinājums ir neapmaksāts, savukārt Darba likums paredz, ka šāds atvaļinājums var būt ar darba algas saglabāšanu vai bez tās.

Notiesāto personu nodarbinātībai par samaksu ir vairākas praktiskas priekšrocības, raugoties no pašu notiesāto personu puses. Lai arī nodarbinātība ir viens no resocializācijas līdzekļiem, notiesātie, kas nodarbināti par samaksu, nopelnīto naudu var izlietot arī savām vajadzībām.

Saskaņā ar Latvijas Soduzpildes kodeksa 43. un 44.pantu, notiesātajiem atļauts iegādāties pārtikas preces un pirmās nepieciešamības priekšmetus, kā arī literatūru un rakstāmpiederumus, ņemot vērā ierobežojumus, kas noteikti Latvijas Soduzpildes kodeksā attiecībā uz naudas summu, par kādu notiesātajiem atļauts iegādāties preces vienā mēnesī, atkarībā no cietuma veida un režīma.

Ministru kabineta 2006.gada 30.maija noteikumu Nr.423 "Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumi" 15.punktā noteikts, ka notiesātais, dienas kārtībā noteiktajā laikā apmeklējot brīvības atņemšanas iestādes veikalus, var par personiskajā kontā esošajiem līdzekļiem iegādāties pārtikas produktus un priekšmetus (turpmāk — preces). Notiesātais, kurš sodu izcieš slēgtā cietuma vai daļēji slēgtā cietuma soda izciešanas režīma zemākajā pakāpē, preces var iegādāties ar brīvības atņemšanas iestādes darbinieku starpniecību saskaņā ar notiesātā iesniegumu.

Vēl viena iespēja, kur notiesātais var izmantot naudu, kuru nopelnījis strādājot brīvības atņemšanas soda izciešanas laikā ir naudas ieskaitīšana un uzkrāšana atbrīvošanas fondā. Saskaņā ar Latvijas Soduzpildes kodeksa 48.¹ panta noteikumiem, notiesātais ar rakstveida iesniegumu, kas adresēts brīvības atņemšanas iestādes priekšniekam, var lūgt, lai viņam izveido atbrīvošanas fondu. Brīvības atņemšanas iestādes priekšnieks, saņemot šādu iesniegumu, nekavējoties uzdod attiecīgajai amatpersonai iekārtot notiesātajam individuālu atbrīvošanas fonda naudas uzskaites karti.

Notiesātais ne biežāk kā reizi mēnesī ar rakstveida iesniegumu var lūgt, lai naudu no viņa personiskās naudas uzskaites kartes ieskaita viņa atbrīvošanas fonda naudas uzskaites kartē. Saskaņā ar Ministru kabineta 2008.gada 8.septembra noteikumu Nr.725 "Kārtība, kādā izveido un slēdz notiesātās personas atbrīvošanas fondu un izmaksā atbrīvošanas fondā uzkrātos naudas līdzekļus"⁵⁸ 3.punktu, pēc notiesātā rakstiska iesnieguma saņemšanas par naudas līdzekļu pārskaitīšanu fondā brīvības atņemšanas iestādes finanšu daļas darbinieks triju darbdienu laikā pārbauda, vai iesniegumā minētā naudas līdzekļu summa ir norādīta notiesātā personiskās naudas uzskaites kartē un ja naudas līdzekļu pietiek, uzskaites kartē izdara ierakstu par naudas līdzekļu pārskaitīšanu fondā, bet fonda uzskaites kartē izdara

---

⁵⁸Kārtība, kādā izveido un slēdz notiesātās personas atbrīvošanas fondu un izmaksā atbrīvošanas fondā uzkrātos naudas līdzekļus: Ministru kabineta 2008.gada 8.septembra noteikumi Nr.725. Latvijas Vēstnesis, 2008, 17.septembris, nr. 144 (3928). Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 26.februārī].

ierakstu par naudas līdzekļu iemaksu. Ja naudas līdzekļu nepietiek, iesniegumu ar atzīmi par naudas līdzekļu daudzumu uzskaites kartē konkrētajā dienā atdod notiesātajam.

Atbilstoši Latvijas Soduzpildes kodeksa 48.² panta pirmajai daļai, atbrīvošanas fondā uzkrātos naudas līdzekļus notiesātais nevar izmantot brīvības atņemšanas soda izciešanas laikā, un tie tiek viņam izmaksāti dienā, kad notiesāto atbrīvo no brīvības atņemšanas iestādes. Izņēmums no minētā noteikuma, saskaņā ar iepriekš minētā panta otro daļu, ir atbrīvošanas fondā uzkrāto naudas līdzekļu izlietošana notiesātā veselības aprūpes vajadzībām brīvības atņemšanas iestādē vai ārpus tās esošā veselības aprūpes iestādē, ja brīvības atņemšanas iestādes ārsts atzinis, ka šāda veselības aprūpe ir nepieciešama, un šo veselības aprūpes pakalpojumu neapmaksā no valsts budžeta līdzekļiem.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2008.gada 8.septembra noteikumu Nr.725 "Kārtība, kādā izveido un slēdz notiesātās personas atbrīvošanas fondu un izmaksā atbrīvošanas fondā uzkrātos naudas līdzekļus" 8.punktu, notiesātais ne vēlāk kā piecas darbdienu pirms plānotās atbrīvošanas dienas iesniedz brīvības atņemšanas iestādes priekšniekam iesniegumu par fondā uzkrāto naudas līdzekļu pārskaitīšanu uz notiesātā kontu kredītiestādē un norāda kredītiestādes konta numuru. Ja tas netiek izdarīts minētajā termiņā, tad saskaņā ar noteikumu 9.punktu, fondā uzkrātos naudas līdzekļus brīvības atņemšanas iestādes finanšu daļa izmaksā notiesātajam skaidrā naudā dienā, kad notiesāto atbrīvo no brīvības atņemšanas iestādes.

Arī apcietināto personu nodarbināšanai vispirms ir nepieciešams, lai persona, kura vēlas tikt nodarbināta, iesniedz cietuma priekšniekam adresētu rakstisku iesniegumu. Iesniegumā norāda vēlamo nodarbināšanas (pasūtījuma) veidu un ziņas par kvalifikāciju (profesiju, arodu) un pieredzi. Šāds noteikums paredzēts Ministru kabineta 2007.gada 12.jūnija noteikumu Nr.387 "Noteikumi par uzņēmuma līguma saturu un noslēgšanas kārtību, ja tiek nodarbināts apcietinātais"⁵⁹ 2.punktā.

Saskaņā ar Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 26.panta piekto daļu, apcietināto nodarbina, noslēdzot uzņēmuma līgumu uz noteiktu laiku. Šāda līguma noslēgšana iespējama tikai ar izmeklēšanas cietuma priekšnieka un procesa virzītāja atļauju.

Saskaņā ar minēto Ministru kabineta noteikumu Nr.387 "Noteikumi par uzņēmuma līguma saturu un noslēgšanas kārtību, ja tiek nodarbināts apcietinātais" 7.punktu, ja cietuma priekšnieks atļauj nodarbināt apcietināto, cietuma priekšnieks izdod rīkojumu, kurā norāda apcietinātā vārdu, uzvārdu un personas kodu (ja personas koda nav, - dzimšanas gadu), pasūtījuma izpildes sākuma datumu, termiņu, uz kādu noslēgts līgums, vietu, kur apcietinātais

---

⁵⁹Noteikumi par uzņēmuma līguma saturu un noslēgšanas kārtību, ja tiek nodarbināts apcietinātais: Ministru kabineta 2007.gada 12.jūnija noteikumi Nr.387. Latvijas Vēstnesis, 2007. 15.jūnijs, nr. 96 (3672). Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 20.martā].

var pildīt līgumā noteikto pasūtījumu, laiku, kurā saskaņā ar izmeklēšanas cietumu iekšējās kārtības noteikumiem apcietinātais var pildīt pasūtījumu, pasūtījuma izpildei nepieciešamos rīkus, ierīces un citus priekšmetus, kā arī izejvielas, ko apcietinātais drīkst saņemt un izmantot līgumā noteiktā pasūtījuma izpildei un izpildītā pasūtījuma vienību nodošanas kārtību pasūtītājam. Šis rīkojums ir uzskatāms par uzņēmuma līguma neatņemamu sastāvdaļu, saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr.387 "Noteikumi par uzņēmuma līguma saturu un noslēgšanas kārtību, ja tiek nodarbināts apcietinātais" 8.punktu.

Attiecības, kas izriet no uzņēmuma līguma, kas noslēgts ar apcietināto personu regulē Civillikuma, Apcietinājumā turēšanas likuma un Ministru kabineta noteikumu Nr.387 "Noteikumi par uzņēmuma līguma saturu un noslēgšanas kārtību, ja tiek nodarbināts apcietinātais" normas.

Ņemot vērā uzņēmuma līguma īpašības, attiecībā uz apcietinātajiem netiek specifiski noteiktas pieļaujamās darba stundas un darba nedēļas garums, kā tas ir attiecībā uz notiesātajām personām. Uzņēmuma līgums pēc savām īpašībām ir tāds līgums, ar kuru viena puse uzņemas izpildīt otram par zināmu atlīdzību ar saviem darba rīkiem un ierīcēm kādu pasūtījumu, izgatavot kādu lietu vai izvest galā kādu pasākumu, atbilstoši Civillikuma 2213.panta pirmajai daļai. Ņemot vērā minēto, uzņēmuma līguma būtība nav darbs vispār, bet konkrēts rezultāts, kas jāsasniedz, par ko arī tiek veikta samaksa.

Ņemot vērā apcietinātās personas īpašo statusu, Ministru kabineta noteikumi Nr.387 "Noteikumi par uzņēmuma līguma saturu un noslēgšanas kārtību, ja tiek nodarbināts apcietinātais" nosaka īpašus noteikumus, kas jāiekļauj uzņēmuma līgumā ar apcietināto. Minēto Ministru kabineta noteikumu 12.punkts paredz, ka līgums ir uzskatāms par izbeigtu gadījumos, ja apcietināto pārvieto uz citu apcietinājuma vietu, saņemts lēmums par apcietinājuma atcelšanu, saņemts lēmums par drošības līdzekļa grozīšanu, saņemts tiesas rīkojums par sprieduma izpildi, izmeklēšanas cietuma priekšnieks vai procesa virzītājs atsaucis atļauju apcietinātā nodarbināšanai.

Minēto Ministru kabineta noteikumu Nr.387 "Noteikumi par uzņēmuma līguma saturu un noslēgšanas kārtību, ja tiek nodarbināts apcietinātais" 13.punktā noteikts, ka līgumā paredz nosacījumu, ka apcietinātais var vienpusēji atkāpties no līguma, ja apcietinātais nevar izpildīt pasūtījumu kāda no viņa neatkarīga iemesla dēļ, kas ir saistīts ar viņa kā apcietinātā statusu, un to apliecina procesa virzītājs un izmeklēšanas cietuma priekšnieks. Par līguma izbeigšanu paziņo pasūtītājam. Savukārt 14.punkts nosaka, ka slēdzot līgumu, ņem vērā izmeklēšanas cietuma iekšējās kārtības noteikumos noteikto kārtību un ierobežojumus, kā arī apcietinātā kā apcietinājumā esošās personas tiesisko statusu un ar to saistītos ierobežojumus un apstākļus.

Samaksas noteikumus par apcietinātā nodarbināšanu regulē Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 26.panta ceturtā daļa, kurā noteikts, ka apcietināto nodarbina tādos darbos, kur iespējams noteikt akordalguun minētā panta septītā daļa, kurā noteikts, ka apcietinātajam noteiktā samaksa nedrīkst būt mazāka kā samaksa par līdzvērtīgu darbu ārpus izmeklēšanas cietuma. No minētā redzams, ka atšķirībā no notiesātajiem, kas brīvības atņemšanas sodu izcieš slēgtajā un daļēji slēgtajā cietumā, līdzīgi kā notiesātajiem, kas brīvības atņemšanas sodu izcieš atklātajā cietumā, samaksa par darbu ir līdzvērtīga samaksai, kādu par šāda veida darbu maksā personām, kuras nav krimināli sodītas ar brīvības atņemšanas sodu.

Ņemot vērā to, ka apcietinātās personas nodarbina tikai uz uzņēmuma līguma pamata, esošais regulējums attiecībā uz apcietināto personu nodarbināšanu neparedz noteikumus par apcietināto personu atvaļinājumiem, kā tas tiek regulēts attiecībā uz notiesātajām personām, kas izcieš brīvības atņemšanas sodu un tiek nodarbinātas.

Nopelnīto naudu, ko apcietinātais saņēmis par uzņēmuma līgumā noteiktā uzdevuma izpildījumu, saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr.387 "Noteikumi par uzņēmuma līguma saturu un noslēgšanas kārtību, ja tiek nodarbināts apcietinātais" 16.punktu, neizmaksā skaidrā naudā. Minētajā punktā noteikts, ka izmeklēšanas cietuma administrācija pēc normatīvajos aktos noteikto nodokļu un ieturējumu atskaitīšanas izmaksājamo atlīdzību apcietinātajam neizsniedz skaidrā naudā, bet pārskaita depozīta kontā un ieraksta apcietinātā personīgās naudas uzskaites kartē.

Saskaņā ar Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13.panta pirmās daļas 3.punktu, apcietinātajam ir tiesības iegādāties pārtikas produktus un pirmās nepieciešamības priekšmetus izmeklēšanas cietuma veikalā.

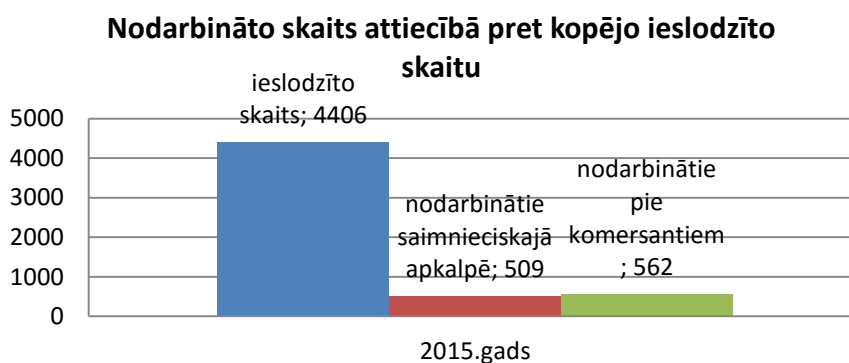
Apkopojot informāciju par ieslodzīto personu nodarbināšanu par samaksu, darba autore secina, ka atšķirības pastāv gan notiesāto un apcietināto personu starpā, gan arī notiesāto personu starpā, atkarībā no cietuma veida. Savstarpēji līdzīgākais nodarbinātības par samaksu regulējums ir apcietināto personu un personu, kas sodu izcieš atklātajā cietumā regulējums, tomēr pastāv arī būtiskas atšķirības.

4. KOMERSANTU IESAISTĪŠANA IESLODZĪTO PERSONU NODARBINĀŠANĀ

Visus ieslodzītos, proti gan apcietinātās personas, gan ar brīvības atņemšanas sodu notiesātās personas ir iespējams nodarbināt komersantu izvietotos uzņēmumos. Jau iepriekš minēts, ka Latvijas Soduzpildes kodeksa 56.² panta otrā daļa nosaka, ka notiesātās personas par samaksu var nodarbināt brīvības atņemšanas iestādes saimnieciskajā apkalpē, brīvības atņemšanas iestādē izvietotajās komersantu izveidotajās darba vietās un ārpus brīvības atņemšanas iestādes, ja to atļauj notiesātajam noteiktais soda izciešanas režīms.

Latvijas Soduzpildes kodeksa 10.pantā ir noteikts, ka sabiedrība iesaistās notiesāto resocializācijā atbilstoši Latvijas Soduzpildes kodeksā un citos normatīvajos aktos noteiktajam veidam un apjomam. Šī kodeksa astotā "B" nodaļa regulē komersantu iesaistīšanu ar brīvības atņemšanu notiesāto personu nodarbināšanā. Papildus Latvijas Soduzpildes kodeksa regulējumam, komersantu iesaistīšanu notiesāto personu nodarbināšanā regulē arī Ministru Kabineta noteikumi Nr.487 "Kārtība, kādā komersanti tiek iesaistīti ar brīvības atņemšanu notiesāto nodarbinātības organizēšanā"⁶⁰ un Ministru Kabineta noteikumi Nr.63 "Kārtība, kādā ar brīvības atņemšanu notiesātos nodarbina par samaksu"⁶¹

Kopumā uz 2015.gada 31.decembri visās ieslodzījuma vietās Latvijā ieslodzījumā atradās 4406 personas.⁶² Uz 2015.gada 31.decembri tika nodarbināti 1071 ieslodzītie, no tiem cietumu saimnieciskajā apkalpē strādāja 509 notiesātie, komersantu izveidotajās darba vietās – 562 ieslodzītie (no tiem 16 apcietinātās personas – Iļģuciema cietumā).⁶³

⁶⁰Kārtība kādā komersanti tiek iesaistīti ar brīvības atņemšanu notiesāto nodarbinātības organizēšanā: Ministru Kabineta 2012. gada 10. jūlija noteikumi Nr. 487. Latvijas Vēstnesis, 2012. 13. jūlijs nr. 110 (4713). Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 13.februārī].

⁶¹Kārtība, kādā ar brīvības atņemšanu notiesātos nodarbina par samaksu: Ministru Kabineta 2012. gada 17. janvāra noteikumi Nr. 63. Latvijas Vēstnesis, 2012. 25. janvāris nr. 14 (4617). Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016.gada 13.februārī].

⁶²Nodarbinātības rādītāji uz 2015.gada 31.decembri. Ieslodzījuma vietu pārvaldes dokuments. Npublicēts materiāls.

⁶³Pārskats par ieslodzīto nodarbinātību 2015.gadā. Ieslodzījuma vietu pārvaldes dokuments. Npublicēts materiāls.

Kā izriet no attēlotās tabulas, nodarbināto skaits pie komersantiem un nodarbināto skaits brīvības atņemšanas iestādes saimnieciskajā apkalpē ir līdzīgs, proti, pie komersantiem tiek nodarbināti par 53 personām vairāk kā saimnieciskajā apkalpē. Šāds rādītājs norāda uz komersantu piesaistīšanas pozitīvo raksturu, proti, nodarbināt personas cietuma saimnieciskajā apkalpē brīvības atņemšanas iestādes administrācija var tikai savu iespēju ietvaros, kas nozīmē, ka nav iespējams nodarbināt vairāk personu kā izveidoto darba vietu saimnieciskajā apkalpē. Savukārt, piesaistot komersantus, ir iespēja nodrošināt ar darba vietām vairāk ieslodzīto personu, kuras ir izteikušas vēlmi strādāt.

Saskaņā ar Sodū izpildes kodeksa astoto "B" nodaļu un Ministru Kabineta noteikumiem Nr.487 "Kārtība, kādā komersanti tiek iesaistīti ar brīvības atņemšanu notiesāto nodarbinātības organizēšanā", komersantiem, kas vēlas iesaistīties notiesāto personu nodarbināšanā, ir jāiztur konkurss, kura norisi regulē iepriekš minētie normatīvie akti.

Saskaņā ar Sodū izpildes kodeksa 56.¹⁴ panta pirmo daļu, lai izvērtētu komersantu pieteikumus, ir jāizveido komisija. Komisijas sastāvu nosaka Ministru Kabineta noteikumu Nr.487 "Kārtība, kādā komersanti tiek iesaistīti ar brīvības atņemšanu notiesāto nodarbinātības organizēšanā" 3.punkts. Komersantu iesniegto piedāvājumu izvērtēšanas komisijas sastāvā ir brīvības atņemšanas iestādes priekšnieks, par notiesāto resocializāciju, nodrošinājumu un drošību atbildīgās personas, kā arī viena Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersona. Komisija ir lemttiesīga, ja tās sēdē piedalās vismaz trīs komisijas locekļi. Saskaņā ar minēto noteikumu 4.punktu, Komisijas sēdi vada Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersona, bet tās prombūtnes laikā – brīvības atņemšanas iestādes priekšnieks.

Kad ir izveidota komisija, tā izstrādā konkursa prasības komersantu atlasei un apstiprina tās, saskaņojot ar Ieslodzījuma vietu pārvaldi. Ministru Kabineta noteikumu Nr.487 "Kārtība, kādā komersanti tiek iesaistīti ar brīvības atņemšanu notiesāto nodarbinātības organizēšanā" 6. punkts nosaka informāciju, kas ir jāietver konkursa prasībās. Ir jānorāda vispārīga informācija par konkursu, komersantu pieteikšanās termiņš un kārtība, prasības komersantiem uninformācija par konkursa rezultātu paziņošanu. Konkursa prasībās ietver arī informāciju par notiesāto skaitu, kurus iespējams nodarbināt, notiesāto soda izciešanas režīmu, izglītību, darba pieredzi un prasmēm, kā arī normatīvajos aktos noteikto darba samaksas apmēru notiesātajiem un informāciju par regulējumu, kas ietverts normatīvajos aktos par valsts un pašvaldību mantas iznomāšanas kārtību, nomas maksas noteikšanas metodiku un nomas līguma tipveida nosacījumiem. Komersantu iesaistīšanai notiesāto nodarbināšanā brīvības atņemšanas iestāde Ieslodzījuma vietu pārvaldes mājaslapā internetā izsludina konkursu par tiesībām nodarbināt notiesātos.

Kad konkurss ir izsludināts, komersanti var pieteikties uz vietu notiesāto personu nodarbināšanai. Ministru Kabineta noteikumu Nr.487 "Kārtība, kādā komersanti tiek iesaistīti ar brīvības atņemšanu notiesāto nodarbinātības organizēšanā" 10.punktā ir noteikts, ka pieteikumā komersants norāda informāciju par plānotās darbības jomu brīvības atņemšanas iestādē, plānoto nodarbināto notiesāto skaitu un savu darbinieku skaitu, komercdarbībai nepieciešamo telpu veidu un platību, un informāciju par nodarbinātības organizēšanai nepieciešamajām komunikācijām. Saskaņā ar minēto Ministru kabineta noteikumu 12.punktu, komersantam līdz pieteikuma iesniegšanas termiņa beigām tiek nodrošināta iespēja apmeklēt brīvības atņemšanas iestādi, lai iepazītos ar telpām un teritoriju, kur iespējams nodarbināt notiesātos.

Kad komersanti ir iesnieguši savus pieteikumus, komisija tos izvērtē un lemj par notiesāto resocializācijas vajadzībām atbilstošāko piedāvājumu un nosaka uzvarējušo komersantu. Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr.487 "Kārtība, kādā komersanti tiek iesaistīti ar brīvības atņemšanu notiesāto nodarbinātības organizēšanā" 7.punktu, komisija izvērtē komersantu pieteikumus 10 darbdienu laikā no konkursa pieteikšanās termiņa beigām. Pieņemot lēmumu, saskaņā ar minēto Ministru kabineta noteikumu 8.punktu, komisija izvērtē piedāvāto nodarbinātības veidu un tā atbilstību notiesāto resocializācijas vajadzībām, plānoto nodarbināto notiesāto skaitu (priekšroka dodama komersantam, kas piedāvā nodarbināt lielāku notiesāto skaitu), nomājamo objektu platību, plānotos ieguldījumus objektu renovācijā un teritorijas labiekārtošanā un iepriekšējo sadarbību ar brīvības atņemšanas iestādēm. Lēmums tiek pieņemts atklāti balsojot, ar vienkāršu balsu vairākumu. Ja balsis sadalās vienādi, izšķirošā ir komisijas sēdes vadītāja balss.

Kad ir noteikts konkursa uzvarētājs, seko lēmuma apstrīdēšanas termiņš, kurā zaudējušie komersanti var apstrīdēt komisijas lēmumu. Sodu izpildes kodeksa 56.¹⁴ panta ceturtā daļa nosaka, ka komersantu, kurš netiek atzīts par uzvarētāju, brīvības atņemšanas iestāde 10 darba dienu laikā pēc lēmuma pieņemšanas rakstveidā informē par komisijas lēmumu un tiesībām mēneša laikā šo lēmumu apstrīdēt Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšniekam. Komisijas lēmumam, ar kuru komersants netiek atzīts par uzvarētāju, jābūt pamatotam.

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr.487 "Kārtība, kādā komersanti tiek iesaistīti ar brīvības atņemšanu notiesāto nodarbinātības organizēšanā" 14.punktu, Ieslodzījuma vietu pārvalde 10 darbdienu laikā izskata komersanta iesniegumu par konkursa rezultātu apstrīdēšanu un pieņem lēmumu par atļauju slēgt sadarbības līgumu ar izraudzīto komersantu (ar uzvarējušo komersantu), vai pieņem lēmumu par komisijas lēmuma atcelšanu, aizliedzot slēgt sadarbības līgumu ar izraudzīto komersantu, un uzdod brīvības atņemšanas iestādei 10

darbdienu laikā izsludināt jaunu konkursu. Ieslodzījuma vietu pārvalde nodrošina informācijas publicēšanu par pieņemto lēmumu tās tīmekļa vietnē triju darbdienu laikā pēc lēmuma pieņemšanas.

Ministru kabineta noteikumu Nr.487 "Kārtība, kādā komersanti tiek iesaistīti ar brīvības atņemšanu notiesāto nodarbinātības organizēšanā" 16.punkts nosaka, ka Ieslodzījuma vietu pārvaldes lēmumu var pārsūdzēt administratīvajā rajona tiesā Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā. Latvijas Soduzpildes kodeksa 56.¹⁴ panta ceturtās daļas pēdējais teikums nosaka, ka Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieka lēmums nav pārsūdzams.

Darba autore konstatē, ka līdz ar Latvijas Soduzpildes kodeksa pēdējiem grozījumiem, ir mainījusies minētās daļas redakcija, kas radījis situāciju, ka minētie Ministru kabineta noteikumi nav atbilstoši likumam, uz kura pamata tie izdoti.

Pirmkārt, likums runā par komisijas lēmuma apstrīdēšanu Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšniekam, bet Ministru kabineta noteikumi runā par komisijas lēmuma apstrīdēšanu Ieslodzījuma vietu pārvaldei, kas šajā gadījumā nav būtiska atšķirība, proti, likumā ir konkretizēta amatpersona, kurai adresējams apstrīdēšanas iesniegums.

Otrkārt, likums paredz, ka Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieka lēmums nav pārsūdzams, bet Ministru kabineta noteikumi paredz lēmuma pārsūdzēšanu administratīvajā rajona tiesā.

Darba autore konstatē, ka Latvijas Soduzpildes kodeksa redakcijā, kas bija spēkā līdz jaunāko grozījumu veikšanai, vispār nebija minēts nekas, par Ieslodzījuma vietu pārvaldes lēmuma pārsūdzēšanu, to regulēja tikai minētie Ministru kabineta noteikumi. Secināms, ka Ministru kabineta noteikumos ir nepieciešams veikt grozījumus, lai tie būtu atbilstoši Latvijas Soduzpildes kodeksa normām.

Latvijas Soduzpildes kodeksa 56.¹⁴ panta trešā daļa nosaka, ka ar komersantu, kurš uzvarējis konkursā, brīvības atņemšanas iestāde slēdz sadarbības līgumu par notiesāto nodarbinātības organizēšanu, kā arī citus nepieciešamos līgumus par brīvības atņemšanas iestādes resursu (piemēram, komunālie pakalpojumi, telpu, ēku un zemes noma) izmantošanu.

Ministru Kabineta noteikumu Nr.487"Kārtība, kādā komersanti tiek iesaistīti ar brīvības atņemšanu notiesāto nodarbinātības organizēšanā" 18. punktā ir noteikts, ka šo sadarbības līgumu noslēdz 10 darbdienu laikā pēc komisijas lēmuma apstrīdēšanas termiņa beigām vai 10 darbdienu laikā pēc Ieslodzījuma vietu pārvaldes lēmuma par atļauju slēgt sadarbības līgumu ar izraudzīto komersantu, ja komisijas lēmums par komersantu, kurš uzvarējis konkursā ticis iepriekš apstrīdēts, bet ja konkursam pieteicies viens komersants un tas atzīts par konkursa uzvarētāju, sadarbības līgumu noslēdz 14 darbdienu laikā pēc komisijas lēmuma pieņemšanas par konkursa uzvarētāju.

Minēto Ministru Kabineta noteikumu 17. punktā ir paredzēts, ka brīvības atņemšanas iestādes administrācija nodrošina nepieciešamo līgumu (sadarbības līguma, telpu nomas līguma, iekārtu vai valsts zemes nomas līguma) projektu sagatavošanu un saskaņošanu ar Ieslodzījuma vietu pārvaldi un komersantu, kas atzīts par konkursa uzvarētāju.

Ministru kabineta noteikumu Nr.487 "Kārtība, kādā komersanti tiek iesaistīti ar brīvības atņemšanu notiesāto nodarbinātības organizēšanā" 19.punktā minēts, ka sadarbības līgumus Ieslodzījuma vietu pārvaldes vārdā paraksta brīvības atņemšanas iestādes priekšnieks. Minēto noteikumu 20.punkts paredz, ka sadarbības līguma izpildi nodrošina un kontrolē brīvības atņemšanas iestādes administrācija. Savukārt noteikumu 21.punkts nosaka, ka brīvības atņemšanas iestāde var pagarināt sadarbības līguma darbības laiku, tomēr kopējais sadarbības līguma termiņš nedrīkst pārsniegt piecus gadus.

Latvijas ieslodzījuma vietās ieslodzītie tiek nodarbināti dažāda rakstura darbos. Uz 2015.gada 31.decembri, ieslodzītie komersantu izveidotajos uzņēmumos tika nodarbināti gan šūšanas, gan kokapstrādes un kokizstrādājumu, makšķernieku piederumu un medicīnas iekārtu ražotnēs, kā arī palīgdarbos cietumu veikalā.⁶⁴ Darba autore, pamatojoties uz informāciju, kas pieejama Ieslodzījuma vietu pārvaldes Resocializācijas daļas Pārskatā par ieslodzīto nodarbinātību 2015.gadā, izveidojusi tabulu, kurā atspoguļota informācija par to, kādās ražotnēs un kādi komersanti nodarbina ieslodzītās personas sešās no vienpadsmit ieslodzījuma vietām. Zemāk esošajā tabulā atspoguļotā informācija ir par situāciju 2015.gada 31.decembrī.

Cietums Ražotne	Rīgas Centrālcietums	Brasas cietums	Jelgavas cietums	Īļģuciema cietums	Daugavgrīvas cietums	Valmieras cietums
Šūšanas ražotne	SIA „Niso”	SIA „SRC Brasa”	SIA „Sakta LD”	SIA „SRC Brasa”	SIA „Jake”	
Kokapstrādes ražotne un kokizstrādājumu izgatavošana			SIA „SC Koks”, SIA „Koku tilts”, SIA „Unitech Latvia”		SIA „Domsa”	SIA „Koku tilts”, SIA „RA&C”, SIA „Successu”
Makšķernieku piederumu izgatavošana		SIA „AT Trading”		SIA „AT Trading”		SIA „IB Balance”
Medicīnas iekārtu (mēbeļu) ražotne	SIA „Valis”					
Palīgdarbi veikalā	SIA „Mego”	SIA „Mego”	SIA „Mego”	SIA „Mego”		SIA „Mego”

⁶⁴ Pārskats par ieslodzīto nodarbinātību 2015.gadā. Ieslodzījuma vietu pārvaldes dokuments. Nepublicēts materiāls.

No izveidotās tabulas redzams, ka ir komersantu izveidoti uzņēmumi, kuros ieslodzītos nodarbina vairākās ieslodzījuma vietās, kā arī ir atsevišķas nozares, kurās ieslodzītie tiek nodarbināti vienā cietumā bet pie vairākiem komersantiem.

Augstāk esošajā tabulā redzams, kādi komersanti nodarbina ieslodzītos sešās ieslodzījuma vietās. Jau iepriekš noskaidrots, ka Latvijā kopumā šobrīd ir vienpadsmit ieslodzījuma vietas. Vienpadsmit ieslodzījuma vietas bija arī 2015.gada 31.decembrī.

Darba autore paskaidro, ka tabulā ir attēloti tikai tie komersanti, kuri nodarbina ieslodzītās personas ieslodzījuma vietās izvietotajos komersantu uzņēmumos. Jau iepriekš noskaidrots, ka personas, kuras brīvības atņemšanas sodu izcieš atklātajos cietumos, ja vēlās strādāt pie komersantiem, strādā ārpus brīvības atņemšanas iestādes teritorijas, pašas atrodot sev darba vietu.

Saskaņā ar pieejamo informāciju, arī audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem, kas atrodas Cēsīs, nav izvietoti komersantu uzņēmumi, līdz ar ko, pašreizējā situācija norāda uz to, ka nepilngadīgie ieslodzītie netiek nodarbināti pie komersantiem.

5. IESLODZĪTO PERSONU NODARBINĀTĪBAS REGULĒJUMS ĀRVALSTĪS

5.1. Igaunijas Republika

Normatīvais akts, kas Igaunijas Republikā regulē ieslodzīto personu nodarbinātības jautājumus ir Ieslodzījuma likums (Vangistusseadus)⁶⁵. Minētā likuma otrās nodaļas ceturtā sadaļa regulē izglītības un nodarbinātības jautājumus ieslodzījuma vietās.

Iepriekš minētā likuma 37.pants nosaka ieslodzīto personu pienākumu strādāt. Minētā panta pirmā daļa satur noteikumu, ka ieslodzītajiem ir pienākums strādāt, ja vien, Ieslodzījuma likumā nav paredzēti uz tiem attiecināmi izņēmumi.

Igaunijas Ieslodzījuma likuma 37.panta otrajā daļā ir minēti gadījumi, kad ieslodzītajiem strādāt nav obligāts pienākums. Šādi gadījumi ir: ja ieslodzītais ir sasniedzis sešdesmit trīs gadu vecumu; ieslodzītais iegūst vispārējo vai profesionālo izglītību, vai piedalās profesionālās izaugsmes apmācībās; ieslodzītajam ir veselības problēmas, kuras liedz tam strādāt; ieslodzītais, kurš audzina bērnu, kurš nav sasniedzis trīs gadu vecumu.

Minētā likuma 37.panta trešajā daļā ir noteikts, ka ieslodzīto personu iespējas strādāt veselības stāvokļa dēļ, nosaka ārsts. Savukārt, minētā panta ceturtā daļa nosaka, ka darba organizācijas veidam un saturam, cik vien tas ir iespējams, ir jāatbilst darba organizācijai ārpus ieslodzījuma vietas.

Igaunijas Ieslodzījuma likuma 38.panta pirmajā daļā paredzēts noteikums, ka cietuma administrācijai, ja tas ir iespējams, ir jānodrošina ieslodzītajiem iespēja strādāt, ņemot vērā ieslodzīto personu fiziskās un garīgās spējas. Ja ieslodzītos nav iespējams nodarbināt citā darbā, cietuma administrācija, ja tas ir iespējams, ieslodzītos nodarbina cietuma uzturēšanas darbos.

Lai varētu nodrošināt ieslodzītos ar darbu, cietuma administrācija var organizēt rūpnīcu būvniecību cietuma teritorijā vai ārpus tās, lai ieslodzītie varētu strādāt ārpus cietuma teritorijas, vai arī, cietuma administrācija var pieprasīt, lai ieslodzītie tiek nodarbināti cietuma uzturēšanas darbos. Iepriekš minētais, noteikts Igaunijas Ieslodzījuma likuma 38.panta otrajā daļā. Minētā likuma 38.panta otrajā, ar indeksu viens, daļā, atkārtoti nostiprināts noteikums, ka cietuma administrācijai ir pienākums ieslodzītās personas nodrošināt ar darbu, ja tas ir iespējams.

---

⁶⁵ Vangistusseadus: Igaunijas Republikas likums. RT I, 2000.gada 1.decembris, nr.58, 376. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/VangS> [aplūkots 2016.gada 31.martā].

Igaunijas Ieslodzījuma likuma 38.panta otrajā, ar indeksu divi, daļā nostiprināts noteikums, ka ieslodzītais var tikt atstādināts no darba vai atbrīvots no obligātā darba, ja ieslodzītais darbu nespēj veikt, vai, ja darbs rada drošības draudus pašam ieslodzītajam vai ieslodzījuma vietai, vai tiek radīti draudi disciplīnas ievērošanai cietumā. Regulējumu par ieslodzīto nodarbinātību un atbrīvošanu no darba, apstiprina Tieslietu ministrs.

Igaunijas Ieslodzījuma likuma 38.panta trešajā daļā noteikts, ka cietuma teritorijā var piešķirt atļauju izvietot darba vietas arī fiziskām personām vai uzņēmumiem, noslēdzot līgumu ar valsti vai privāto tiesību juridisko personu, kas veic valsts administratīvos pienākumus. Līguma noteikumus regulē Tieslietu ministra apstiprinātie noteikumi par līguma prasībām, izvietojot cietuma teritorijā uzņēmumu (Vanglaterritooriumilekätiserajamiselepingunõuded)⁶⁶ Ieslodzījuma likuma 37.panta piektā daļa nosaka, ka šādos cietuma teritorijā izvietotos uzņēmumos ieslodzīto var nodarbināt tikai ar ieslodzītā piekrišanu.

Igaunijas Ieslodzījuma likuma 39.pantā ir minēti noteikumi par darba apstākļiem cietumā. Minētā panta pirmā daļa nosaka, ka ieslodzīto personu darba apstākļiem ir jāatbilst darba aizsardzības likuma (EestiVabariigitoökaitseeseadus)⁶⁷ normām, izņemot, Ieslodzījuma likumā minētajiem, specifiskajiem noteikumiem. Cietuma administrācijai ir pienākums nodrošināt darba apstākļus, kas nerada draudus ieslodzīto personu dzīvībai un veselībai.

Igaunijas Ieslodzījuma likuma 39.panta otrajā daļā ir paredzēts, ka ieslodzītajiem var likt strādāt virsstundas brīvdienās un svētku dienās, tikai ar pašu ieslodzīto personu piekrišanu, savukārt minētā panta trešajā daļā minēts, ka ieslodzītajiem, kuri tiek nodarbināti cietuma uzturēšanas darbos, ir jāveic darbs atbilstoši darba specifikai un saskaņā ar ieslodzījuma vietas darbinieku ieskatiem.

Ar ieslodzījuma vietas priekšnieka pavēli, ieslodzītos var nodarbināt dabas katastrofu, epidēmijas, avārijas un citās ārkārtas situācijās vai to seku likvidēšanas darbos. Šādā gadījumā, saskaņā ar Igaunijas Ieslodzījuma likuma 39.panta ceturto daļu, cietuma administrācijai ir jānodrošina ieslodzīto personu drošība.

Igaunijas Ieslodzījuma likuma 40.pantā ir minēts, ka ieslodzītais, kurš, atrodies cietumā, cieš pilnīgu vai daļēju darbības zudumu, sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību, tiek piešķirta darbnespējas pensija pēc atbrīvošanas no ieslodzījuma, saskaņā ar likumā paredzēto procedūru.

---

⁶⁶ Vanglaterritooriumilekätiserajamiselepingunõuded: Igaunijas Republikas Tieslietu ministra apstiprināti noteikumi. RTL, 2001.gada 13.jūlijs, nr.83,1142. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12795856> [aplūkots 2016.gada 3.aprīlī].

⁶⁷ EestiVabariigitoökaitseeseadus: Igaunijas Republikas likums. RT, 1992.gada 9.jūnijs, nr.25, 343. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13109654> [aplūkots 2016.gada 3.aprīlī].

Igaunijas Ieslodzījuma likuma 41.pantā ir atrodams regulējums par ieslodzīto personu nodarbināšanu ārpus cietuma teritorijas. Šī panta daļās ir noteikts, ka ieslodzīto var nodarbināt ārpus cietuma teritorijas ar vai bez uzraudzības ar ieslodzītā piekrišanu, ja pastāv pietiekams pamats uzskatīt, ka ieslodzītā persona neizdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu. Procedūru, kādā ieslodzītajam tiek dota atļauja tikt nodarbinātam ārpus cietuma teritorijas, nosaka Tieslietu ministra apstiprināti Cietuma iekšējie noteikumi (Vanglasisekorraeeskiri)⁶⁸.

Minētajā Ieslodzījuma likuma 41.pantā ir noteikts, ka ieslodzītajiem, kuri tiek nodarbināti ārpus cietuma teritorijas bez uzraudzības, piemērojami normatīvie akti, kas regulē darba tiesiskās attiecības, tajā skaitā normatīvie akti, kas regulē noteikumus par atalgojumu un brīvdienām, turklāt, noslēdzot darba līgumu ar personu, kura tiek nodarbināta ārpus cietuma teritorijas, darba līgumā nedrīkst iekļaut norādi, ka šī persona izcieš brīvības atņemšanas sodu ieslodzījuma vietā. Igaunijas Ieslodzījuma likuma 41.panta otrajā, ar indeksu divi, daļā ir minēts izņēmums no augstāk minētā principa par darba tiesību normatīvo aktu piemērošanu ieslodzītajiem, kas strādā ārpus cietuma teritorijas bez uzraudzības, proti, ieslodzītajiem, kuri strādā algotu darbu ārpus cietuma teritorijas, bez uzraudzības, un kuriem darba veikšanai nav nepieciešama speciāla vai profesionāla sagatavošana, darba alga tiek noteikta saskaņā ar Ieslodzījuma likuma 43.panta noteikumiem.

Ieslodzītajiem, kas tiek nodarbināti ārpus cietuma teritorijas, samaksa par darbu tiek pārskaitīta uz norēķinu kontu, kura uzturēšana tiek nodrošināta no cietuma administrācijas puses, saskaņā ar Igaunijas Ieslodzījuma likuma 41.panta trešo daļu.

Igaunijas Ieslodzījuma likuma 42.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka ieslodzītais, kurš vismaz vienu gadu ir bijis nodarbināts cietuma uzturēšanas darbos, ir tiesīgs iesniegt pieteikumu par atbrīvošanu no obligātā darba uz laiku, kas nepārsniedz 21 kalendāro dienu. Par šo laiku, kurā ieslodzītais ir atbrīvots no obligātā darba, ieslodzītais nesaņem atlīdzību.

Savukārt minētā likuma 43.pants satur noteikumus par ieslodzīto personu atalgojuma noteikšanu. Igaunijas Ieslodzījuma likuma 43.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka ieslodzītie saņem atalgojumu par darbu, tajā skaitā arī par cietuma uzturēšanas darbu veikšanu.

Igaunijas Ieslodzījuma likuma 43.panta otrajā daļā ir noteikts, ka ieslodzītā samaksai par darba veikšanu ir jābūt vismaz 10% apmērā no minimālās mēneša darba algas likmes, kas noteikta pamatojoties uz Darba likuma (Töölepinguseadus)⁶⁹ 29.panta piekto daļu, kurā minēts, ka minimālā alga Igaunijas Republikā tiek noteikta saskaņā ar noteikumiem Par

---

⁶⁸ Vanglasisekorraeeskiri: Igaunijas Republikas Tieslietu ministra apstiprināti noteikumi. RTL, 2000.gada 31.decembris, nr.134, 2139. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/105052015007> [aplūkots 2016.gada 3.aprīlī].

⁶⁹ Töölepinguseadus: Igaunijas Republikas likums. RT I, 2009.gada 1.jūlijs, nr.5, 35. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/112072014146#para29lg8> [aplūkots 2016.gada 5.aprīlī].

minimālās algas noteikšanu (Töötasualammäärakehtestamine)⁷⁰. Ieslodzītā atalgojumu aprēķina balstoties uz darba specifisko raksturu un darbā pavadīto laiku. Kārtība, kādā nosakāma darba samaksa un likme, noteikta Igaunijas Republikas valdības izdotajos noteikumos Par atlīdzības aprēķināšanas un maksāšanas kārtību ieslodzītajiem (Kinnipeetavatöötasumäärad, arvutamise ja maksmise kord)⁷¹

Cietuma administrācija, saskaņā ar Igaunijas Ieslodzījuma likuma 43.panta trešo daļu, pēc darba devēja lūguma, var samazināt ieslodzītās personas atalgojumu līdz 60%, par neapmierinošiem darba rezultātiem, kas radušies ieslodzītās personas vainas dēļ.

Savukārt minētā likuma 43.panta ceturtajā daļā ir minēts, ka ieslodzītās personas ir jāinformē rakstveidā, par nopelnītā atalgojuma summu.

Igaunijas Ieslodzījuma likuma 44.pants satur regulējumu par personiskajiem kontiem. Šī panta pirmajā daļā noteikts, ka cietuma administrācija pārskaita ieslodzītajam nopelnīto naudu un citus maksājumus uz cietuma iekšējo, ieslodzītā personīgo kontu.

Augstāk minētā panta otrā daļa nosaka nopelnīto naudas līdzekļu sadali, proti, no personīgajā kontā noguldītajiem līdzekļiem, 50% tiek rezervēti naudas prasījumiem, kas vērsti pret ieslodzīto personu, 20% tiek rezervēti noguldīšanai uzkrājumu fondā, kas ieslodzītajam tiks atvērts līdz ar ieslodzītā atbrīvošanu, bet pārējā nauda paliek ieslodzītajam, izmantošanai cietuma iekšienē, saskaņā ar cietuma iekšējiem noteikumiem. Savukārt, ja pret ieslodzīto nav izvirzīti nekādi naudas prasījumi, vai prasības summa ir mazāka par 50% no ieslodzītā kontā esošajiem naudas līdzekļiem, tad attiecīgie līdzekļi arī tiek rezervēti ieskaitīšanai uzkrājumu fondā, kas paredzēts izsniegšanai ieslodzītajam, līdz ar viņa atbrīvošanu. No Ieslodzījuma likuma 44.panta trešās daļas var saprast, ka Igaunijas Republikas cietumos ir šāda sistēma - visu ieslodzītā nopelnīto naudu ieskaita cietuma iekšējā ieslodzītā personiskajā kontā, kur nauda atbilstoši procentuālajam sadalījumam, kas minēts augstāk, tiek rezervēta attiecīgiem mērķiem. Kad naudas summa ieslodzītā personiskajā cietuma kontā ir sasniegusi trīs valstī noteikto minimālo mēnešalgu apmēru, tā tiek novirzīta paredzētajam mērķim, proti, 20% no visas summas tiek ieskaitīta atbrīvošanas fondā, 50% tiek novirzīti, lai segtu naudas prasījumus, vai mazāk, līdz ar ko, atlikusī daļa arī nonāk atbrīvošanas fondā.

Īsumā aplūkojot ieslodzīto personu nodarbināšanas regulējumu Igaunijas Republikā, darba autore secina, ka šis regulējums ir līdzīgs Latvijas regulējumam, proti, ieslodzītās personas var tikt nodarbinātas gan cietuma teritorijā, gan ārpus tās. Ieslodzītos var nodarbināt

---

⁷⁰Töötasualammäärakehtestamine: Igaunijas Republikas valdības noteikumi. RT I, 2015.gada 18.decembris, nr.139. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/122122015051> [aplūkots 2016.gada 5.aprīlī].

⁷¹Kinnipeetavatöötasumäärad, arvutamise ja maksmise kord: Igaunijas Republikas valdības noteikumi. RT I, 2000.gada 2.decembris, nr.89, 582. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13352267> [aplūkots 2016.gada 5.aprīlī].

cietuma saimnieciskajā apkalpē Latvijā, bet cietuma uzturēšanas darbos Igaunijā, kas pēc būtības un darbu rakstura, varētu būt, apmēram, viens un tas pats. Gan Latvijā, gan Igaunijā ieslodzītos var nodarbināt, slēdzot sadarbības līgumu ar komersantiem. Arī Igaunijā, tāpat kā Latvijā, cietuma administrācijai ir pienākums nodrošināt ieslodzītos ar darbu, ja cietuma administrācijai reāli ir šāda iespēja.

Atšķirībā no Latvijas regulējuma, Igaunijā ieslodzītajām personām ir ar likumu noteikts pienākums strādāt, ja cietuma administrācija spēj šādu iespēju nodrošināt. Latvijā ieslodzītajiem ir jāiesniedz cietuma administrācijai iesniegums, kurā pausta vēlme tikt nodarbinātam, proti, ieslodzītais tiek nodarbināts, ja pats no vēlas, izņemot gadījumus, kad ieslodzīto var nodarbināt bez ieslodzītā piekrišanas. Ar minēto, darba autore vēlas norādīt uz abu valstu regulējuma atšķirīgo piegājienu, proti, Igaunijas regulējumā tiek uzsvērts, ka ieslodzītajam ir pienākums strādāt (Igaunijas Ieslodzījuma likuma 37.panta pirmā daļa - *ieslodzītajiem ir pienākums strādāt, ja vien, Ieslodzījuma likumā nav paredzēti uz tiem attiecināmi izņēmumi.*), bet Latvijas regulējumā tiek noteikta ieslodzītajam iespēja strādāt (Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.² panta pirmā daļa - *Notiesāto nodarbina par samaksu, ja viņš ir vērsies ar rakstveida iesniegumu pie brīvības atņemšanas iestādes priekšnieka un šo notiesāto ir iespējams nodrošināt ar darbu brīvības atņemšanas iestādē vai ārpus tās.*).

Darba autores ieskatā, Latvijas Sodu izpildes kodeksā būtu jāprecizē regulējums, iekļaujot norādi, ka notiesātajam ir pienākums strādāt, līdzīgi kā tas ir Igaunijas Ieslodzījuma likumā, ņemot vērā to, ka darbs ieslodzījuma vietā nav uzskatāms par piespiedu darbu, bet par daļu no ieslodzītā resocializācijas procesa, kā tas tika noskaidrots šī darba 3.1. apakšnodaļā.

Vēl viena atšķirība starp Latvijas un Igaunijas regulējumiem, ko darba autore vēlējas īpaši uzsvērt, ir regulējumā par atbrīvošanas fondiem. Abās valstīs pastāv iespēja ieslodzītā nopelnīto samaksu par darbu ieskaitīt atbrīvošanas fondā. Latvijas regulējums pieļauj ieslodzītajam, izsakot vēlmi, atvērt atbrīvošanas fondu, kurā viņam ir iespēja ieskaitīt kādu daļu no nopelnītās naudas, lai to varētu izmantot kā "starta kapitālu", iznākot no brīvības atņemšanas iestādes. Savukārt Igaunijas regulējums nosaka, ka daļa no nopelnītās naudas automātiski tiek rezervēta ieskaitīšanai atbrīvošanas fondā.

Darba autores ieskatā, Latvijas likumdevējam būtu jāņem piemērs no Igaunijas šajā jautājumā, jo, pēc darba autorei zināmajiem faktiem, Latvijas cietumos ieslodzītie atver atbrīvošanas kontu ļoti retos gadījumos, pārsvarā tiek izmantota iespēja nopelnīto naudu izmantot cietuma veikalā. Darba autores ieskatā, arī Latvijas Sodu izpildes kodeksa regulējumā būtu jāiekļauj norma, kas paredzētu, ka daļa no darba samaksas summas automātiski tiek ieskaitīta atbrīvošanas fondā. Tie varētu būt 20% no nopelnītās summas, tāpat kā Igaunijā, bet varētu būt arī mazāk, piemēram 15%, vai pat 10% no nopelnītās

summas. Līdz ar šādu regulējumu, būtu jāiekļauj arī norma, kas paredzētu, ka katram ieslodzītajam, kuram ir ienākumi no darba ieslodzījuma vietā, tiek atvērts atbrīvošanas fonds.

5.2. Vācijas Federatīvā Republika

Vācijā ieslodzīto personu nodarbināšanas jautājumus regulē likums Par cietumsoda izpildi un rehabilitācijas, un profilakses pasākumiem, kas saistīti ar brīvības atņemšanu (Act Concerning the Execution of Prison Sentences and Measures of Rehabilitation and Prevention Involving Deprivation of Liberty), jeb Cietumu likums (Prison Act)⁷².

Vācijas Cietumu likuma 11.nodaļas pirmās daļas 1.punktā noteikts, ka ieslodzītais var veikt darbu ārpus cietuma teritorijas ar cietuma darbinieku uzraudzību vai bez šādas uzraudzības.

Minētā likuma 17.nodaļas pirmajā daļā noteikts, ka ieslodzītie strādā kopā. Šis noteikums attiecas arī uz profesionālo apmācību (vocational training), profesionālās kvalifikācijas celšanu (vocational further training), darba terapiju (work - therapeutic) un citu nodarbošanos darba laikā. Minētās nodaļas trešajā daļā noteikts, ka kopīga ieslodzīto izmitināšana darba stundu laikā var tikt ierobežota.

Vācijas Cietumu likuma 37.nodaļas pirmajā daļā minēts ieslodzīto nodarbināšanas mērķis, kas noteikts kā ieslodzīto darba prasmju kvalifikācijas celšana, gūstot zināšanas, kas dos iespēju ieslodzītajam nopelnīt sev iztiku pēc iznākšanas no cietuma, vai jau esošo zināšanu nepazaudēšana un uzlabošana. Minētās nodaļas otrā daļa nosaka, ka cietuma administrācijai būtu jānodrošina ieslodzītais ar ekonomiski produktīvu darbu, izvērtējot ieslodzītā prasmes un spējas.

Vācijas Cietumu likuma 37.nodaļas trešajā daļā noteikts, ka ieslodzītajiem ir jādod iespēja piedalīties profesionālās izaugsmes un pārkvalifikācijas pasākumos vai citās aktivitātēs, kas saistītas ar pamata vai tālākizglītību. Minētās nodaļas ceturtajā daļā noteikts, ja ieslodzīto, kurš ir piemērots darbam, nevar nodrošināt ar ekonomiski noderīgu darbu, vai nevar nodrošināt iespēju piedalīties šīs nodaļas trešajā daļā minētajās aktivitātēs, ieslodzītais ir jānodrošina ar citu, noderīgu nodarbošanos. Savukārt nodaļas piektajā daļā paredzēts, ka

---

⁷² Act Concerning the Execution of Prison Sentences and Measures of Rehabilitation and Prevention Involving Deprivation of Liberty: law of the Federal Republic of Germany. Federal Law Gazette Part I, March 16, 1976, p.581, 2088. Pieejams: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stvollzg/englisch_stvollzg.html#p0177 [aplūkots 2016.gada 6.aprīlī].

gadījumā, ja ieslodzītais nav spējīgs veikt kādu ekonomiski noderīgu darbu, viņš tiek nodrošināts ar nodarbošanos, kurai ir terapeitisks raksturs.

Vācijas Cietumu likuma 39.nodaļa regulē noteikumus, kas saistīti ar darba brīvību un pašnodarbinātību. Šīs nodaļas pirmajā daļā noteikts, ka ieslodzītajam būtu jāatļauj pieņemt darbu vai piedalīties profesionālajās apmācībās un kvalifikācijas celšanas pasākumos, ārpus cietuma teritorijas, pamatojoties uz darba brīvību, ja šādas darbības ir daļa no resocializācijas programmas un kalpo tās īstenošanai, lai pēc atbrīvošanas tiktu saglabātas jau esošās zināšanas, tiktu iegūtas jaunas zināšanas un darba pieredze iztikas nopelnīšanai brīvībā. Šāda veida darbības pieļaujamas, ja tas nav pretrunā ar noteikumiem, kas regulē cietuma iekšējo kārtību. Minētās nodaļas otrā daļa nosaka, ka ieslodzītajam var atļaut nodarbināt pašam sevi. Savukārt trešajā daļā noteikts, ka cietuma administrācija var pieprasīt, lai jebkura atlīdzība, kuru var ieskaitīt kontā, tiktu pārskaitīta uz ieslodzītā kontu.

Vācijas Cietumu likuma 41.nodaļa paredz ieslodzītā pienākumu strādāt. Šīs nodaļas pirmajā daļā noteikts, ka ieslodzītajiem ir pienākums veikt darbu, atbilstoši savām spējām un iespējām. Uz laiku līdz trim mēnešiem gadā, ieslodzītajam var uzdot veikt kādu papildu darbu ieslodzījuma vietā, bet, ja ieslodzītais piekrīt, arī ilgāk. Augstāk minētais neattiecas uz ieslodzītajiem, kuru vecāki par 65 gadiem, topošajām māmiņām un mātēm zīdīšanas periodā, ciktāl pastāvošās tiesību normas aizliedz nodarbināšanu, lai aizsargātu mātes, kuras strādā algotu darbu.

Atbrīvojums no ieslodzīto pienākuma strādāt noregulēts Vācijas Cietumu likuma 42.nodaļā. Minētās nodaļas pirmā daļa nosaka, ka ieslodzītais, kurš nodarbināts vismaz vienu gadu, ir tiesīgs prasīt atbrīvojumu no pienākuma strādāt līdz 18 dienām. Minētajā viena gada periodā tiek ieskaitīts laiks, kurā ieslodzītais netika nodarbināts slimības dēļ, bet ne vairāk kā sešas nedēļas.

Vācijas Cietumu likuma 43.nodaļa regulē noteikumus par paveiktā darba atalgojumu un atbrīvošanas fondu, kas paredzēts laikam, kad persona tiks atbrīvota no ieslodzījuma. Vācijas Cietumu likuma 43.nodaļas pirmajā daļā noteikts, ka strādājot ieslodzītais saņem atalgojumu, kuru var ieskaitīt atbrīvošanas fondā. Minētās nodaļas otrajā daļā noteikts, ka ieslodzītais par darbu saņem atlīdzību, savukārt šīs nodaļas piektajā daļā noteikts, ka ieslodzītais ir rakstiski jāinformē par atlīdzības summu par darbu.

Vācijas Cietumu likuma 148.nodaļas pirmā daļa nosaka, ka cietuma administrācijai, sadarbojoties ar asociācijām un aģentūrām, kas darbojas rūpniecības un ekonomikas nozarēs, jānodrošina, lai katrs ieslodzītais, kurš ir piemērots darbam un var darīt kādu ekonomiski noderīgu darbu, turklāt, cietuma administrācijai ir jācenšas ieslodzītajiem sniegt konsultācijas, lai veicinātu viņu profesionālo izaugsmi un saglabātu darbu.

Augstāk minētās nodaļas otrā daļa nosaka, ka cietuma administrācijai jānodrošina, lai Federālā Nodarbinātības aģentūra var izpildīt savas funkcijas, piemēram, profesionālās apmācības, kā arī, jānodrošina telpas nodarbībām.

Vācijas Cietumu likuma 149.nodaļas trešā daļa nosaka, ka ieslodzītās personas var nodarbināt piemērotos uzņēmumos, kas pieder privātajiem uzņēmējiem. Šādā gadījumā tehnisko un rūpniecisko kontroli var nodot minētajiem privātajiem uzņēmumiem, saskaņā ar 149.nodaļas ceturto daļu.

Attiecībā uz nepilngadīgajiem ieslodzītajiem, Vācijas Cietumu likuma 176.nodaļas pirmā daļa nosaka, ja ieslodzītais nepilngadīgo brīvības atņemšanas iestādē veic kādu darbu, kas viņam piešķirts, viņam tiek izmaksāta atlīdzība par darbu.

Vācijas Cietumu likuma 176.nodaļas trešajā daļā minēts noteikums, ja ieslodzītais ne savas vainas dēļ nesaņem atlīdzību par darbu, viņam maksājama kabatas nauda, saprātīgas summas apmērā, ja tas ir nepieciešams.

Vācijas Cietumu likumā paredzēti arī atsevišķi noteikumi par apcietināto personu nodarbināšanu ieslodzījuma vietās, proti, 177.nodaļas nosaukums ir pirmstiesas apcietinājums. Šajā nodaļā noteikts, ka arī apcietinātajam, ja tas veic kādu darbu, ir jāsaņem atlīdzība, saskaņā ar Cietumu likuma 43.nodaļas otro līdz piekto daļu.

Apkopojot Vācijas regulējumu par ieslodzīto personu nodarbināšanu, darba autore secina, ka arī Vācijā ieslodzīto personu darbs ir neregulēts kā pienākums, pirmkārt uzsvāru liekot uz ekonomiski noderīgu darbu, bet iekļaujot arī tādu jēdzienu kā darba terapija, ja personai nav iespējas veikt ekonomiski nozīmīgu darbu.

Līdzīgi kā Latvijas regulējumā, arī Vācijā ieslodzīto nodarbināšanu nodrošina cietuma administrācija, ja cietuma administrācijai šāda iespēja ir.

Arī attiecībā uz atbrīvošanas kontu, regulējums ir līdzīgs Latvijas Sodū izpildes kodeksā noteiktajam, proti, nopelnīto atlīdzību par darbu var ieskaitīt atbrīvošanas kontā, tomēr naudas līdzekļu ieskaitīšana atbrīvošanas kontā nav regulēta kā obligāts pienākums, kā tas ir noteikts Igaunijas Ieslodzījuma likumā, kurā ir noteikta konkrēta nopelnītās naudas summas daļa procentos, kas automātiski tiek rezervēta, ieskaitīšanai ieslodzītās personas atbrīvošanas kontā, lai iznākot no ieslodzījuma vietas, atbrīvotajai personai būtu pieejami naudas līdzekļi.

5.3. Somijas Republika

Somijā ieslodzīto personu nodarbināšanu pamatā regulē Ieslodzījuma likums (Imprisonmentact),⁷³ kura astotās nodaļas 1.pantā ir noteikts, ka cietuma apstiprināto aktivitāšu mērķis, ir ieslodzīto personu integrēšana sabiedrībā. Kā viena no šajā pantā minētajām aktivitātēm, ir ieslodzīto personu profesionālo iemaņu un prasmju, kā arī darba un funkcionālo spēju saglabāšana un uzlabošana.

Somijas cietumos ieslodzītie tiek nodarbināti dažādās ražošanas nozarēs, piemēram, galdniecībā, metālapstrādē, lauksaimniecības darbos, celtniecības darbos, zīmju ražošanā (piemēram, ceļa zīmes), kokapstrādes darbos.⁷⁴

Somijas Ieslodzījuma likuma astotās nodaļas 2.pants paredz pienākumu piedalīties cietuma aktivitātēs, apstiprināto darba un aktivitāšu stundu laikā. Ieslodzītais tiek pilnībā vai daļēji atbrīvots no šāda piedalīšanās pienākuma, ja tas pamatojams ar viņa veselības stāvokli, funkcionālajām spējām vai vecumu.

Somijas Ieslodzījuma likuma astotās nodaļas 5.pantā noteikti divi ieslodzīto darba veidi. Pirmais no minētajiem veidiem ir darbs, kā rezultātā saglabājas jau esošās darba prasmes un tiek veicināta ieslodzītā nodarbinātība - profesionālais darbs (occupationalwork). Otrais no minētajiem darbu veidiem ir darbs, kas paredzēts ieslodzītā darba spēju uzlabošanai un sagatavotu ieslodzīto, lai tas būtu gatavs strādāt arī pēc iznākšanas no cietuma - ārstnieciskais darbs (rehabilitativework).

Neskaitot iepriekš minētos divus ieslodzīto darbu veidus, Somijas Ieslodzījuma likuma astotās nodaļas 6.pantā noteikts, ka ieslodzītajiem var tikt dota atļauja strādāt, vai iesaistīties darba apmācībās ārpus cietuma teritorijas, faktisko darba stundu laikā - civilais darbs (civilianwork). Algas un citi ar darbu saistīti noteikumi, nedrīkst būtiski atšķirties no tādiem, kas parasti tiek ievēroti attiecīgajā darbā. Civilais darbs ir saimnieciskā darbība, ievērojot finanšu un sociālos faktorus, kas saistīti ar darba vietu un darba devēju. Somijas Kriminālsodu Aģentūras mājas lapā atrodama informācija par civilo darbu, kurā minēts, ka civilais darbs ir darbs ārpus cietuma teritorijas, ja cietuma priekšnieks vai Somijas Kriminālsodu Aģentūras centrālā administrācija ieslodzītajam ir atļāvusi strādāt ārpus cietuma teritorijas, uzskatot ieslodzīto par pietiekami uzticamu veikt šāda veida darbu. Civilā darba priekšrocība ir tā, ka strādājot ārpus cietuma teritorijas, tiek veicināta ieslodzīto integrēšana sabiedrībā un mazināta

⁷³ Imprisonmentact: lawoftheRepublicofFinland. Pieejams: http://rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/saannokset-osanliitteet/6IOn6IKW7/Vankeuslaki_-_Imprisonment_Act.pdf [aplūkots 2016.gada 11.aprīlī].

⁷⁴ CriminalSanctionsAgency. Workactivity. Pieejams: <http://rikosseuraamus.fi/en/index/enforcement/activities/workactivity.html> [aplūkots 2016.gada 11.aprīlī].

kaitīgā ietekme, ko atstājusi atrašanās ieslodzījuma vietā. Atļauju strādāt ārpus cietuma teritorijas var piešķirt, ja pasākumi, kas attiecināmi uz darba laiku un nokļūšanu uz un no darba vietas, nerada pārāk lielas neērtības. Ieslodzīto darbs ārpus cietuma teritorijas, nokļūšana uz un no darba vietas, tiek uzraudzītas izlases kārtībā.⁷⁵

Somijas Ieslodzījuma likuma astotās nodaļas 7.pantā noteikts, ka, lai ieslodzītais izpildītu savu pienākumu iesaistīties aktivitātēs, viņam var atļaut cietumā veikt tādu darbu, kas ir pieņemamas un piemērots veikšanai cietumā - pašu darbs (ownwork). Pašu darbs (ownwork) paskaidrots arī Somijas Kriminālsodu Aģentūras mājaslapā, kurā skaidrots, ka pašu darbs ir tāds darbs, kuru ieslodzītais veic par saviem līdzekļiem, darba stundu ietvaros. Pašu darbam (ownwork) ir jābūt atbilstošam, tas nedrīkst radīt kaitējumu un tam ir jābūt paveicamam, izmantojot cietuma vai paša ieslodzītā darbarīkus. Atļauju veikt šāda veida darbu var piešķirt, ja darbu ir iespējams veikt cietumā. Ieslodzītais maksā par izejvielām, kas nepieciešamas, lai veiktu šo darbu, turklāt, ja ienākumi no ieslodzītā pašu darba (ownwork) ir adekvāti, ieslodzītais maksā cietumam pārtikas un citas uzturēšanas izmaksas. Veicot pašu darbu (ownwork), ieslodzītajam ir jāievēro noteiktās darba stundas, izņemot, ja attiecībā uz konkrēto ieslodzīto, cietuma priekšnieks ir izdevis izņēmuma noteikumus.⁷⁶

Somijas Ieslodzījuma likuma astotās nodaļas 12.pantā noteikts, ka tiesību normas, kas regulē darba stundu jautājumus un tiesību normas, kas regulē darba drošību, cik vien tas ir iespējams, piemēro arī ieslodzīto nodarbināšanā.

Minētās nodaļas 13.pantā ir regulēti noteikumi par atbrīvojumu no pienākuma piedalīties aktivitātēs, tajā skaitā nodarbinātības aktivitātēs. Panta pirmajā daļā noteikts, ka ieslodzīto, kurš regulāri piedalās aktivitātēs, var atbrīvot no pienākuma piedalīties uz noteiktu laiku, bet ne ilgāk, kā četras nedēļas gadā. Panta otrā daļa nosaka, ka ieslodzīto var atbrīvot no pienākuma piedalīties, ja tam ir jāgatavo sava aizstāvība tiesā, vai arī citu svarīgu iemeslu dēļ.

Somijas Ieslodzījuma likuma devītā nodaļa satur noteikumus par ieslodzīto personu īpašumu un ienākumiem. Devītās nodaļas 6.pantā minēts, ka par darbu un piedalīšanos aktivitātēs tiek maksāta darba alga un pabalsti. Algas un pabalstus izmaksā vismaz vienu reizi mēnesī, ieskaitot naudu ieslodzītā ieslodzījuma vietas kontā.

Somijas Ieslodzījuma likuma devītās nodaļas 7.pants satur noteikumus par ieturējumiem no ieslodzīto personu algas. Šajā pantā noteikts, ka nodokļu ieturējumus un naudas apķīlāšanu

---

⁷⁵ CriminalSanctionsAgency. Civilianwork. Pieejams: <http://rikosseuraamus.fi/en/index/enforcement/activities/workactivity/civilianwork.html> [aplūkots 2016.gada 11.aprīlī].

⁷⁶ CriminalSanctionsAgency. Ownwork. Pieejams: <http://rikosseuraamus.fi/en/index/enforcement/activities/workactivity/ownwork.html> [aplūkots 2016.gada 11.aprīlī].

veic saskaņā ar pastāvošajām tiesību normām. No algas tiek ieturēta samaksa par cietuma ēdienu un uzturēšanas izmaksas.

Somijas Ieslodzījuma likuma vienpadsmitā nodaļa nosaka noteikumus par brīvā laika pavadīšanu. Šīs nodaļas 5.pants regulē noteikumus par brīvā laika darbu. Minētajā pantā ir noteikts, ka ieslodzītais, par saviem līdzekļiem, var veikt darbu, kas ir atbilstošs, lai to varētu veikt ieslodzījuma vietā un kas nerada kaitējumu ieslodzījuma vietas un personu, kas atrodas ieslodzījuma vietā drošībai un kārtībai. Ieslodzītajam var ļaut izmantot cietuma instrumentus (līdzekļus darba veikšanai) bez atlīdzības, ja tas nerada draudus cietuma drošības un kārtības organizēšanai.

Apkopojot minēto par Somijas Republiku, var secināt, ka Somijā, atšķirībā no Latvijas, ieslodzīto darbs tiek iedalīts vairākos veidos. Darba autorei šķita interesants regulējums par pašu darbu (ownwork), kas būtu salīdzināms ar pašnodarbinātu ieslodzīto personu. Darba autore uzskata, ka šāda veida regulējums personām, kuras atrodas ieslodzījuma vietā, dod plašākas iespējas izpausties, darot darbu, kuru ieslodzītais, iespējams, jau ir darījis arī brīvībā, vai darbu, kuru uzskata par tiešām interesantu. Protams, darba autore nav pētījusi, kā šāda veida darbs Somijas Republikā tiek īstenots reālajā dzīvē, tomēr, idealizējot šāda darba veida iespējamību, darba autore uzskata, ka tā būtu lieliska iespēja, kā papildināt Latvijas normatīvos aktus, kas attiecas uz ieslodzīto personu nodarbināšanu.

Kopsavilkums

Pētījuma rezultātā darba autore izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Ieslodzītās personas var iedalīt apcietinātajos un ar brīvības atņemšanu notiesātajos, savukārt ieslodzījuma vietas var iedalīt brīvības atņemšanas iestādēs un izmeklēšanas cietumos. Neskatoties uz iedalījumiem, visus ieslodzītos var nodarbināt ieslodzījuma vietās.
2. Ar brīvības atņemšanu notiesāto personu nodarbināšana ir viens no resocializācijas procesiem ieslodzījuma vietās. Lai gan par resocializāciju tiek runāts attiecībā uz notiesātajām personām, tomēr arī apcietinātajām personām, viņu īpašā procesuālā stāvokļa dēļ, piemēro daļēju resocializāciju sociālās rehabilitācijas veidā.
3. Ieslodzīto nodarbināšanu var iedalīt:
  - nodarbināšana cietuma teritorijā vai ārpus tās;
  - nodarbināšana par samaksu vai bez atlīdzības;
  - nodarbināšana komersantu uzņēmumos vai cietuma saimnieciskajā apkalpē.
4. Salīdzinot regulējumu, kas attiecas uz notiesātajiem, kas brīvības atņemšanas sodu izcieš atklātajos cietumos un regulējumu, kas attiecas uz apcietinātajiem izmeklēšanas cietumos, secināms, ka atklātajos cietumos personām ir iespēja strādāt pie komersantiem ārpus cietuma teritorijas, pat citas pašvaldības administratīvajā teritorijā, bet apcietinātās personas var nodarbināt tikai kamerā vai speciāli ierīkotā telpā izmeklēšanas cietumā, kas norāda uz to, ka apcietinātie nedrīkst tikt nodarbināti ārpus cietuma teritorijas. Secināms, ka apcietināto personu tiesības attiecībā uz nodarbināšanas vietu tiek ierobežotas vairāk, kā notiesāto personu tiesības atklātajos cietumos.
5. Risinājums augstāk minētajai problēmai
6. Gan notiesātos, gan apcietinātos var nodarbināt bez atlīdzības vienīgi ieslodzījuma vietas un apkārtējās teritorijas uzturēšanas, uzkopšanas un labiekārtošanas darbos, kā arī ieslodzīto kultūras un sadzīves apstākļu uzlabošanas darbos. Ieslodzīto personu nodarbināšana bez atlīdzības nav uzskatāma par piespiedu darbu.
7. Pastāv atšķirības nodarbināšanas par samaksu regulējumā starp apcietinātajiem un notiesātajiem, kā arī starp notiesātajiem, atkarībā no brīvības atņemšanas soda izciešanas režīma.

8. Notiesātos par samaksu nodarbina brīvības atņemšanas iestādes saimnieciskajā apkalpē, brīvības atņemšanas iestādē izvietotajās komersantu izveidotajās darba vietās vai ārpus brīvības atņemšanas iestādes.
9. Saskaņā ar Latvijas Soduzpildes kodeksa normām, ar brīvības atņemšanu notiesātās personas var nodarbināt uz darba līguma (atklātajā cietumā) vai vienošanās par darba veikšanu (slēgtajā un daļēji slēgtajā cietumā) pamata, savukārt Apcietinājumā turēšanas kārtības likumā paredzēts, ka apcietinātos nodarbina, slēdzot uzņēmuma līgumu uz noteiktu laiku.
10. Ja personu nodarbina uz darba līguma pamata, tiek piemērots Darba likums, ciktāl tas nav pretrunā ar Latvijas Soduzpildes kodeksa normām. Ja personu nodarbina uz vienošanās par darba veikšanu pamata, tad tiek piemērots Latvijas Soduzpildes kodekss un Darba likuma 4., 22., 23., 30., 32. un 33.nodaļa, 9., 29., 31., 67., 68., 75., 132., 142. un 156.pants un 154.panta pirmā, otrā, trešā un ceturtā daļa. Savukārt, ja persona tiek nodarbināta uz uzņēmuma līguma pamata, tiek piemērots Apcietinājumā turēšanas kārtības likums, Civillikums un Ministru kabineta noteikumu Nr.387 "Noteikumi par uzņēmuma līguma saturu un noslēgšanas kārtību, ja tiek nodarbināts apcietinātais".
11. Darba samaksas noteikumi atšķiras ne vien ieslodzīto vidū, bet arī notiesāto vidū, atkarībā no soda izciešanas režīma. Slēgtajos un daļēji slēgtajos cietumos minimālā stundas tarifa likme un minimālā mēneša darba samaksa nedrīkst būt mazāka par 50% no valstī noteiktās minimālās stundas tarifa likmes un mēneša darba samaksas. Atklātajā cietumā nodarbinātajiem minimālā stundas tarifa likme un minimālā mēneša darba samaksa ir ekvivalenta valstī noteiktajai. nepilngadīgajam notiesātajam stundas tarifa likme ir 50 procentu apmērā no valstī pusaudzīm noteiktās minimālās stundas tarifa likmes. Apcietinātajiem noteiktā samaksa nedrīkst būt mazāka kā samaksa par līdzvērtīgu darbu ārpus izmeklēšanas cietuma.
12. Ieslodzīto personu nodarbinātības praktiskās priekšrocības ir iespēja nopelnīto naudu izmantot cietuma veikalā, vai ieskaitīt to atbrīvošanas fondā, kas tiek atvērts pēc ieslodzītās personas vēlēšanās.
13. Darba autores ieteikums attiecībā uz atbrīvošanas fondu, ir ņemt piemēru no Igaunijas Republikas, kurā Ieslodzījuma likuma normas paredz noteikumu, ka 20% no nopelnītās naudas, automātiski tiek rezervēta ieskaitīšanai atbrīvošanas fondā. Latvijas Soduzpildes kodeksā būtu jāparedz noteikums, ka katram ieslodzītajam, kas tiek nodarbināts, tiek izveidots atbrīvošanas fonds, kurā tiek ieskaitīta noteikta daļa no nopelnītās naudas

summas. Tie varētu būt 20% kā tas ir Igaunijas Republikā, bet varētu būt arī 15% vai pat 10%.

14. Ar komersantu, kas vēlas nodarbināt ieslodzītos un uzvarējis Ieslodzījuma vietu pārvaldes rīkotajā konkursā, tiek slēgts sadarbības līgums par ieslodzīto personu nodarbināšanu. Ieslodzītie Latvijas cietumos tiek nodarbināti šūšanas, kokapstrādes, makšķerēšanas piederumu, medicīnas iekārtu ražošanas darbos, kā arī palīgdarbos cietuma veikalā.
15. Latvijas Soduzpildes kodeksa 56.² panta pirmajā daļā paredzēta iespēja notiesātajam strādāt, iesniedzot cietuma priekšniekam rakstveida iesniegumu, kurā pausta vēlme tikt nodarbinātam. Igaunijas Ieslodzījuma likuma 37.panta pirmajā daļā paredzēts ieslodzītā pienākums strādāt, ja cietumā pastāv šāda iespēja. Arī Vācijas Federatīvās Republikas Cietumu likuma 41.nodaļas pirmajā daļā noteikts, ka ieslodzītajiem ir pienākums veikt darbu, atbilstoši savām spējām un iespējām. Darba autores ieteikums, būtu Latvijas Soduzpildes kodeksa normās iekļaut līdzīgu regulējumu kā Vācijā un Igaunijā, proti, ieslodzīto nodarbinātību noteikt kā ieslodzītās personas pienākumu, nevis iespēju.

Izmantoto avotu saraksts

Literatūra

1. BO "Starptautiskais fonds – Glābšana". Prasības sociālās rehabilitācijas centram bijušajiem notiesātajiem un sociālās rehabilitācijas centru tīkla veidošanas stratēģija Latvijā. Pieejams: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:9-uK6h1C5_4J:probacija.lv/uploads/petijumi/prasibas_src.doc+&cd=9&hl=lv&ct=clnk&gl=lv.
2. Ieslodzījuma vietu pārvalde. Ieslodzījuma vietu pārvaldes struktūrvienības. Ieslodzījuma vietas Latvijā. Pieejams: <http://www.ievp.gov.lv/index.php/strukturvienibas/ieslvietaslatvija>.
3. Judins A. Apcietinājums Latvijas kriminālprocesā. Rīga: Biedrība „Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS”, 2011.
4. Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I - VIII1 nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015.
5. Latviešu-angļu vārdnīca. Termini. Pieejams: <http://www.letonika.lv/groups/default.aspx?r=10621033&q=soci%C4%81liem&cid=628215&g=2>
6. Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: RaKa, 2000.
7. Reigase A. Piespiedu darbs krimināltiesībās. Likums un realitāte. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010.
8. Škavronska D. No Taliona principa līdz resocializācijai. Jurista Vārds, 2010. gada 14.decembris, Nr.50(645).
9. CriminalSanctionsAgency. Civilianwork. Pieejams: <http://rikosseuraamus.fi/en/index/enforcement/activities/workactivity/civilianwork.html>.
10. CriminalSanctionsAgency. Ownwork. Pieejams: <http://rikosseuraamus.fi/en/index/enforcement/activities/workactivity/ownwork.html>
11. CriminalSanctionsAgency. Workactivity. Pieejams: <http://rikosseuraamus.fi/en/index/enforcement/activities/workactivity.html>.

Normatīvie akti

1. Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija: Eiropas Padomes starptautisks dokuments, daudzpusējs. Latvijas Vēstnesis, 1997. 13. jūnijs, nr. 143/144 (858/859). Pieejams: www.likumi.lv.
2. Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām: Apvienoto Nāciju Organizācijas starptautisks dokuments, daudzpusējs. Latvijas Vēstnesis, 2003. 23. aprīlis, nr. 61 (2826). Pieejams: www.likumi.lv.
3. Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 1. jūlijs, nr. 43. Pieejams: www.likumi.lv.
4. Civillikums: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1937. 26.februāris, nr.46. Pieejams: www.likumi.lv.
5. Latvijas Sodu izpildes kodekss: LR likums. Ziņotājs, 1971.gada 1.janvāris, Nr. 1. Pieejams: www.likumi.lv.
6. „Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu”: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 16.jūnijs, nr. 176/178 (1237/1239). Pieejams: www.likumi.lv.
7. Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998, 8. jūlijs, nr. 199/200 (1260/1261). Pieejams: www.likumi.lv.
8. Darba likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6.jūlijs, nr.105 (2492). Pieejams: www.likumi.lv.
9. Kriminālprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2005, 11. maijs, nr. 74 (3232). Pieejams: www.likumi.lv.
10. Apcietinājumā turēšanas kārtības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2006, 4.jūlijs, nr. 103 (3471). Pieejams: www.likumi.lv.
11. Ieslodzījuma vietu pārvaldes nolikums: Ministru kabineta 2005.gada 1.novembra noteikumi nr.827. Latvijas Vēstnesis, 2005. 4.novembris nr.176 (3334) . Pieejams: www.likumi.lv.
12. Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumi:Ministru kabineta 2006.gada 30.maija noteikumi nr.423. Latvijas Vēstnesis, 2006, 2.jūnijs, nr. 86 (3454). Pieejams: www.likumi.lv.
13. Noteikumi par uzņēmuma līguma saturu un noslēgšanas kārtību, ja tiek nodarbināts apcietinātais. Ministru kabineta 2007.gada 12.jūnija noteikumi Nr.387. Latvijas Vēstnesis, 2007. 15.jūnijs, nr. 96 (3672). Pieejams: www.likumi.lv.

14. Izmeklēšanas cietumu iekšējās kārtības noteikumi: Ministru kabineta 2007.gada 27.novembra noteikumi nr.800. Latvijas Vēstnesis, 2007, 30.novembris, nr. 193 (3769). Pieejams: www.likumi.lv.
15. Kārtība, kādā izveido un slēdz notiesātās personas atbrīvošanas fondu un izmaksā atbrīvošanas fondā uzkrātos naudas līdzekļus: Ministru kabineta 2008.gada 8.septembra noteikumi Nr.725. Latvijas Vēstnesis, 2008, 17.septembris, nr. 144 (3928). Pieejams: www.likumi.lv.
16. Kārtība, kādā ar brīvības atņemšanu notiesātos nodarbina par samaksu: Ministru kabineta 2012.gada 17.janvāra noteikumi Nr.63. Latvijas Vēstnesis, 2012, 25.janvāris, nr. 14 (4617). Pieejams: www.likumi.lv.
17. Kārtība kādā komersanti tiek iesaistīti ar brīvības atņemšanu notiesāto nodarbinātības organizēšanā: Ministru Kabineta 2012. gada 10 jūlija noteikumi Nr. 487. Latvijas Vēstnesis, 2012. 13. jūlijs nr. 110 (4713). Pieejams: www.likumi.lv.
18. Notiesāto resocializācijas īstenošanas kārtība: Ministru kabineta 2013.gada 9.aprīļa noteikumi Nr.191. Pieejams: www.likumi.lv.
19. Noteikumi par minimālās mēneša darba algas apmēru normālā darba laika ietvaros un minimālās stundas tarifa likmes aprēķināšanu: Ministru kabineta 2015.gada 24.novembra noteikumi nr.656. Latvijas Vēstnesis, 2015. 26.novembris, nr. 232 (5550). Pieejams: www.likumi.lv.
20. Act Concerning the Execution of Prison Sentences and Measures of Rehabilitation and Prevention Involving Deprivation of Liberty: law of the Federal Republic of Germany. Federal Law Gazette Part I, March 16, 1976, p.581, 2088. Pieejams: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stvollzg/englisch_stvollzg.html#p0177.
21. Eesti Vabariigi töökaitseseadus: Igaunijas Republikas likums. RT, 1992.gada 9.jūnijs, nr.25, 343. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13109654>.
22. Vangistuseseadus: Igaunijas Republikas likums. RT I, 2000.gada 1.decembris, nr.58, 376. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/VangS>.
23. Töölepinguseadus: Igaunijas Republikas likums. RT I, 2009.gada 1.jūlijs, nr.5, 35. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/112072014146#para29lg8>.
24. Imprisonment act: law of the Republic of Finland. Pieejams: http://rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/saannokset-osanliitteet/6IOn6IKW7/Vankeuslaki_-_Imprisonment_Act.pdf.

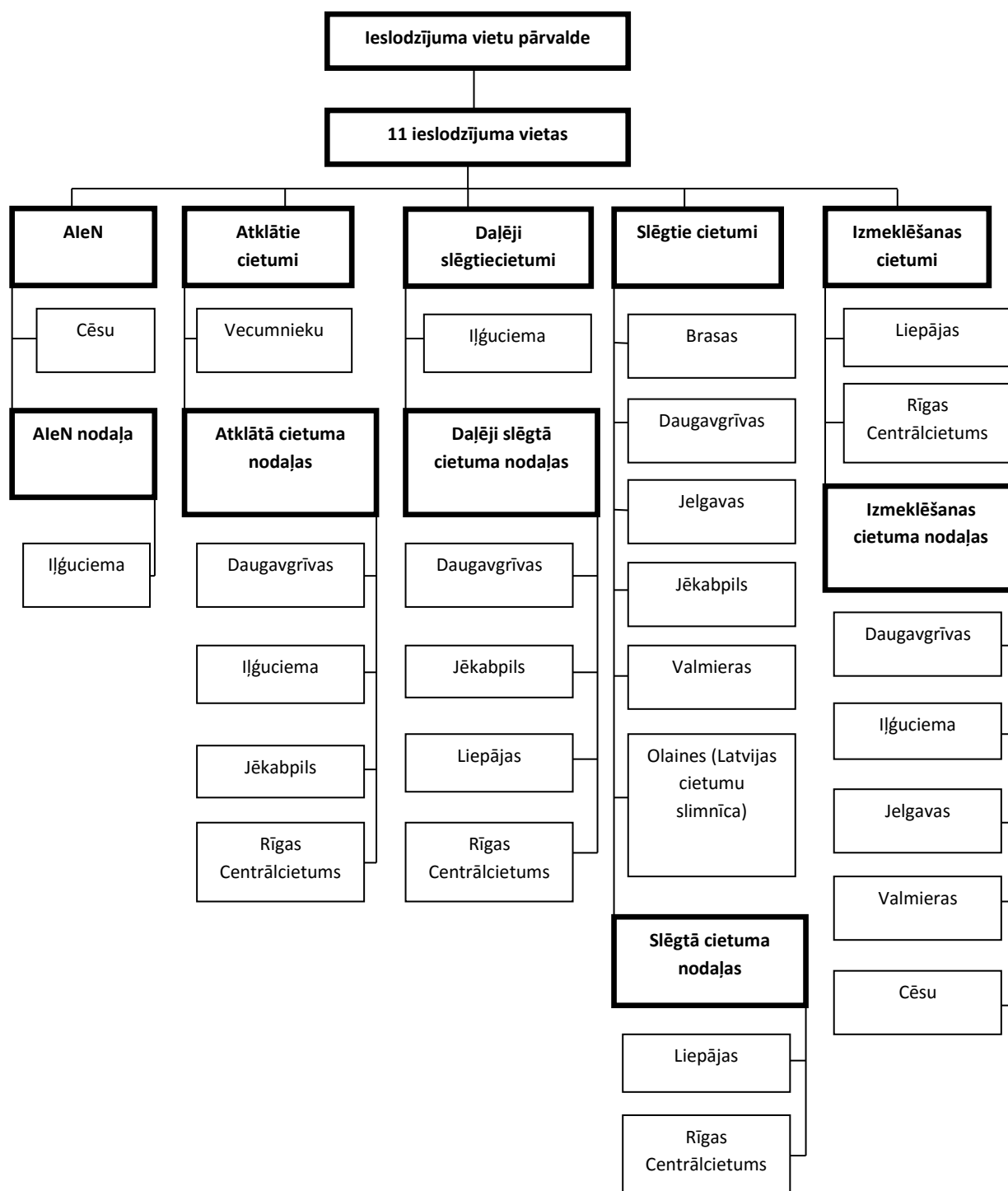
25. Kinnipeetavatootasumäärad, arvutamise ja maksmise kord: Igaunijas Republikas valdības noteikumi. RT I, 2000.gada 2.decembris, nr.89, 582. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13352267>.
26. Vanglasisekorraeeskiri: Igaunijas Republikas Tieslietu ministra apstiprināti noteikumi. RTL, 2000.gada 31.decembris, nr.134, 2139. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/105052015007>.
27. Vanglaterritoriumilekätiserajamiselepingunõuded: Igaunijas Republikas Tieslietu ministra apstiprināti noteikumi. RTL, 2001.gada 13.jūlijs, nr.83,1142. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12795856>.
28. Töötasualammäärakehtestamine: Igaunijas Republikas valdības noteikumi. RT I, 2015.gada 18.decembris, nr.139. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/122122015051>.

Juridiskās prakses materiāli

1. Par Latvijas Sodu izpildes kodeksa 51.panta trīspadsmitās daļas 1.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 107.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā nr. 2010-67-01. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=231472> [aplūkots 2016.gada 17.aprīlī].
2. Par Latvijas Sodu izpildes kodeksa 56.³ panta trešās daļas sestā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.panta pirmajam teikumam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2014.gada 10.jūnija spriedums lietā Nr.2013-18-01. Latvijas Vēstnesis, 2014. 13. jūnijs, nr. 115 (5175).
3. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 7. novembra lēmums lietā SKA – 576/2007. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-administrativo-lietu-departaments/hronologiska-seciba/2007-hronologiska-seciba/>.
4. Rīgas Administratīvās apgabaltiesas 2012. gada 15. jūnija spriedums lietā Nr. r.A42924809AA43-0603-12/17. Pieejams: http://www.tiesas.lv/files/AL/2012/06_2012/15_06_2012/AL_1506_apg_AA43-0603-12_17.pdf.
5. Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 13.februāra spriedums lietā Nr. A420718610. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi>.

Citi izmantotie avoti

1. Komersanti, ar kuriem noslēgti sadarbības līgumi par notiesāto nodarbināšanu (2015.gada 31.decembris). Ieslodzījuma vietu pārvaldes dokuments. Npublicēts materiāls.
2. Nodarbinātības rādītāji uz 2015.gada 31.decembri. Ieslodzījuma vietu pārvaldes dokuments. Npublicēts materiāls.
3. Par Ieslodzīto resocializācijas pamatnostādņēm 2015.-2020. gadam: Ministru kabineta 2015.gada 24.septembra rīkojums Nr.580. Pieejams: www.likumi.lv.
4. Par Ieslodzīto resocializācijas pamatnostādņu 2015.-2020. gadam īstenošanas plānu: Ministru kabineta 2015.gada 24.septembra rīkojums Nr.581. Pieejams: www.likumi.lv.
5. Pārskats par ieslodzīto nodarbinātību 2015.gadā. Ieslodzījuma vietu pārvaldes dokuments. Npublicēts materiāls.

Dokumentārā lapa

Maģistra darbs „Ieslodzīto nodarbinātības organizēšana ieslodzījuma vietās” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: _____ Linda Lāce

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Darba vadītāja: Dr. iur. Diāna Hamkova _____

Recenzents/-e: _____

Darbs iesniegts Krimināltiesisko zinātņu katedrā _____

Studiju metodiķe: Iveta Balode _____

Darbs aizstāvēts Krimināltiesisko zinātņu katedras komisijas sēdē:

_____ prot. Nr. _____, vērtējums _____

Komisijas sekretārs/-e: _____